

ADORAMUS TE

časopis o duchovnej hudbe

Vydáva:

Spolok sv. Vojtecha
pre Hudobnú sekciu Slovenskej liturgickej komi-
sie pri Konferencii biskupov Slovenska

Predseda redakčnej rady:

Mons. Doc. Vladimír Filo,
biskup, predseda SLK

Podpredseda redakčnej rady:

Mons. ThDr. Anton Konečný,
vedúci Hudobnej sekcie SLK

Zodpovedná redaktorka:

PhDr. Iveta Sestrienková

Redakčná rada:

Mons. PhDr. Vincent Malý, ThDr. Amantius
Akimjak OFS, PhDr. Viera Lukáčová, CSc.,
P. Vlastimil Dufka SJ, Mgr. Júlia Pokludová,
Mgr. Peter Ruščin, Mgr. Peter Sepp, Stanislav
Šurin, Mgr. Juraj Drobny

Grafická úprava:

Ing. Vladimír Ďurikovič

Vychádza štvrtročne

ako príloha časopisu Liturgia

Distribúcia a prijímanie objednávok:

Katolícke noviny - distribučné oddelenie,
Kapitulská 20, 815 21 Bratislava
tel.: 07/ 288 797, 5281 381, 5281 376
fax: 07/ 5281 379

Adresa redakcie:

Klemensova 17,
811 09 Bratislava

Tlač:

Vydavateľstvo M. Vaška
Prešov

Redakcia si vyhradzuje právo úpravy
rukopisov.

Zaslané príspevky nevraciamy.

Časopis neprechádza jazykovou úpravou.

Cena jedného čísla: 35,- Sk

Ročné predplatné: 140,- Sk

Registrácia: MK SR 314/90

ISSN 1335-3292

Podávanie novinových zásielok povolené
pod č. 6 - RP - 12/1998 na pošte Ba 12

OBSAH

Problematika slovenského liturgického spevníka (1)	3
ANTON KONEČNÝ	
Hudobná stránka bohoslužieb	4
ANTON KONEČNÝ	
Výchova organistov a kantorov	5
AMANTIUS AKIMJAK OFS	
Teologické kritériá sakrálnosti liturgickej hudby	7
AMANTIUS AKIMJAK OFS	
Cirkevný hudobný spolok pri Dóme sv. Martina (1)	9
ALEXANDRA TAUBEROVÁ	
Andrej a František Žažkovskí - slovenskí skladatelia cirkevnej hudby	12
ALEXANDRA SCHMIDTOVÁ	
Ku koncertom v kostoloch sa žiada stanovisko	16
SILVIA FECSKOVÁ	
Skladatelia/interpreti gospel music v jej začiatkoch	26
PETRA REMENÁROVÁ	
Gospel party (rozhovor)	27
JURAJ DROBNÝ	
LUMEN '98	29
KAMIL SLÁDEK	
Daňovej priznanie (recenzia)	30
YVETTA KAJANOVÁ	
V rozmanitosti je krása, alebo niečo o prievidzských spevokoloch	31
BRANISLAV BULLO	
Za donom Olosom	32
JÁN SCHULZ	
Mirko Krajčí: Omša venovaná pamiatke sv. Gorazda (Recenzia)	33
JOZEF VARGA	
Duchovná a organová tvorba Mikuláša Schneidra-Trnavského (Recenzia)	34
MÁRIO SEDLÁR	
Najstarší učiteľský ústav v strednej Európe	35
JOZEF CIRBUS	
Medzinárodná prehliadka speváckych zborov v Lorete	36
STANISLAV ŠURIN	
Po stopách cirkevnej hudby v Anglicku	37
MONIKA JÓZSA	
Festival AD UNA CORDA v Pezinku	39
MARIÁN ŠIPOŠ	
Námestovské hudobné slávnosti	39
IVETA SESTRIENKOVÁ	
Úspech na Sicílii	40
RASTISLAV KENDERA	
Organisti - učители v centre pozornosti	40
JÚLIA POKLUDOVÁ	

Snímka na prednej strane obálky: Brigita Haászová

Snímka na zadnej strane obálky: Anna Fedáková

Cirkev na Slovensku stojí pred jednou veľmi náročnou úlohou. Zostaviť a do praxe zaviesť Liturgický spevník pre omše s ľudom. Spevník s procesiovými spevmi ľudu, ktorý by nahradil doterajší Jednotný katolícky spevník z roku 1937. Ak ho chce nahradiť, musí byť lepší ako doteraz platný JKS. To však vôbec neznamená, že v novom spevníku nebudú aj piesne z bývalého JKS. Ba práve naopak, tak ako sa v JKS z roku 1937 objavili veľmi cenné skladby napríklad z najstaršieho slovenského katolíckeho spevníka Cantus Catholici („Pýsne Katholycke Latinské, y Slowenské: Nowé y Starodawné“, Spišská Kapitula 1655 a Trnava 1700), tak aj v novom Liturgickom spevníku sa nevynechá žiadna hudobne, literárne a najmä duchovne cenná a v obnovennej liturgii použiteľná skladba. Nájsť kľúč k výberu zo starého pokladu duchovných skladieb na Slovensku a v celej rímsko-katolíckej Cirkvi ako aj pomôcť pri tvorbe, výbere a zaradení nových duchovných skladieb pomôže pohľad na teologický model liturgickej hudby v dnešnej dobe.

Treba nám pripomenúť, že táto veľmi náročná úloha stojí nielen pred nejakou hudobnou komisiou, ktorú Cirkev na Slovensku vymenuje a túto prácu jej zverí, ale aj pred celou Cirkvou na Slovensku, teda pred nami všetkými, najmä pred kantormi a organistami v našich kostoloch, lebo najprv musí byť takýto spevník chcený, potom spoločne pripravovaný a najmä po jeho vydaní zavádzaný do praxe.

Preto pozývame našu čitateľskú verejnosť, najmä zaoberajúcu sa posvätnou hudbou, či už teoreticky alebo prakticky, aby pozorne sledovala na stránkach nášho časopisu jednak teoretické pojednania o teologicko-liturgickom modele posvätnnej hudby v liturgii v dnešnej dobe, ako aj konkrétne predkladané duchovné skladby určené najmä pre liturgiu a zasielala svoje ohlasy do našej redakcie, v ktorých bude vyjadrené najmä to, nakoľko predkladané skladby pomáhajú nášmu ľudu oslavovať Boha a posväcovať veriacich, čo je hlavným cieľom posvätnnej hudby v liturgii. (Porov. SC 112, MS 4)

Pri takejto spolupráci budeme môcť lepšie a zodpovednejšie spolu tvoriť, vyberať, vyhodnocovať a posudzovať navrhované skladby do nového Liturgického spevníka a zároveň ich budeme s väčším elánom s našimi chrámovými zbormi nacvičovať, predkladať veriacim a učiť ich.

THDR. AMANTIUS AKIMJAK, OFS

Problematika slovenského liturgického spevníka (1)

Anton Konečný

ÚVOD

Druhý vatikánsky koncil priniesol do liturgie prevratné zmeny. Dnešná mladá generácia si už nedokáže predstaviť každodenne po latinsky odriekanú svätú omšu spred 40 rokov. Ale ako vyzerala liturgia pred 200 rokmi alebo v stredoveku, nemajú celkom jasné ani historici. Uznesenia synod a koncilov, vydávané misály a najmä množstvo kancionálov poskytujú len obmedzenú možnosť rekonštruovať stredovekú alebo potridentskú liturgiu a jej spev. V kláštoroch a v katedrálach sa spieval gregoriánsky chorál, lebo latinské texty požadovali až do druhého vatikánskeho snemu oficiálne predpisy. Žiadalo sa to vždy pri slávnostnej omši. Boli však aj tiché omše (missa lecta). Čo sa spievalo pri tichých omšiach, ako slávil omše na vidieku a v malých mestách? Vydávalo sa veľké množstvo kancionálov v krajinách strednej Európy. S akým zámerom? Ako sa k týmto zbierkam piesní stavala úradná Cirkev?

O miesto ľudového spevu pri bohoslužbe sa v určitom zmysle bojovalo od čias sv. Cyrila a Metoda až po uznesenia Druhého vatikánskeho koncilu, ktorý rozhodol o jeho plnohodnotnom prijatí do oficiálnej liturgie za určitých podmienok.

V úvode Tridentského misála Pia V. je sv. omša nazvaná svätou tradíciou. Jej časťou je i posvätný spev. Je nutné vychádzať z minulosti a poznatky využiť pri práci na novom ľudovom a už liturgickom spevníku.

Na Slovensku nateraz používame Jednotný katolícky spevník Mikuláša Schneidera-Trnavského. Ten už z viacerých dôvodov nevyhovuje a tak sa stále hlasnejšie hovorí o jeho pokoncilovej adaptácii, čo je vlastne úloha vytvoriť nový liturgický spevník. V rokoch 1981 až 1983 pri tvorbe spevníka základných omšových spevov sa dôkladne zvažoval a zvolil jeho názov *Liturgický spevník*, dnes všeobecne zaužívaný. Tradičným chrámovým piesňam a spevom boli rezervované čísla od 1 do 599. Názov by sa mal použiť pre nový slovenský ľudový liturgický spevník, ktorý až raz vyj-

de, zaradí sa do úctyhodného počtu svojich predchodcov. Z nich bude čerpať - z ich bohatstva bude pozostávať jeho prevažná časť.

Konštitúciou o obnove posvätnéj liturgie Druhého vatikánskeho koncilu *Sacrosanctum Concilium* nastalo v liturgii prijatie národných jazykov a prijatie ľudového spevu ako liturgického „za určitých podmienok“ (SC 118). *Ktoré sú to podmienky a ktoré konkrétne vlastnosti slovenského ľudového spevu zodpovedajú jeho prijatiu ako spevu liturgického?*

Z koncilových a pokoncilových dokumentov a za pomoci základnej liturgickej literatúry bolo treba zhrnúť normatívnu stránku posvätného liturgického spevu. *Ktoré predpisy platia pre posvätnú hudbu, pre spevy omše? Ako si praje Cirkev využitie ľudového spevu v liturgii, aký obsah spevov považuje pritom za najvhodnejší? Ktoré sú tie najvhodnejšie texty pre zhudobnenie, kde hľadať vzor a inšpiráciu?*

Rozbor piesní ukazuje, že slovenské ľudové náboženské piesne spĺňajú podmienky pre začlenenie do liturgie. Nie je to automaticky, potrebné je starostlivé posúdenie každej piesne pre danú liturgickú funkciu. Treba stanoviť kľúč, inšpiráciu a postup pri zaradení ľudových piesní do liturgie. Je to problematika adaptácie ľudových piesní do liturgie.

Cirkev takýto vzor a kľúč stanovila - je to gregoriánsky chorál. Obsah procesiových gregoriánskych omšových spevov stanovujú antifóny na vstup, obetovanie a prijímanie z rímskeho graduála.

Problematiku možno stručne označiť ako tematické vyladenie omše. Tematické vyladenie omše nedele či sviatku je hlavná myšlienka (obsah, tajomstvo) sviatku alebo hlavná myšlienka (obsah) evanjelia nedele, ako ho v rímskej liturgii vyjadrujú spevy na vstup, obetovanie a prijímanie. S ohľadom na pokoncilový trojročný cyklus čítaní je potrebná rozsiahla a podrobná analýza. Ak sa prevedie pre všetky omše, dostaneme tzv. súbor tém všetkých proprií omší.

Adaptácia ľudových piesní do liturgie potom bude spočívať v priradení piesní tomuto

súboru tém všetkých proprií omší zo zvolených prameňov nového liturgického spevníka.

Ďalej treba stanoviť pramene nového spevníka. Je zrejmé, že najdôležitejším prameňom bude a súčasnosti používaný *Jednotný katolícky spevník*. Ďalšími prameňmi sú klasické ľudové náboženské piesne mimo JKS, žánre nová duchovná pieseň, spevy východného obradu, inonárodné a ekumenické piesne. Treba navrhnuť i konkrétne kritériá pre výber jednotlivých piesní do nového spevníka.

Veľmi dôležitou zložkou spevníka bude i nová tvorba. Treba analyzovať jej potrebu, podstatné znaky a nakoniec definovať zadanie hudobníkom a básnikom. V spevníkoch bola vždy zaradená modlitbová časť a náučné poznámky.

Aké sú dnešné liturgické a pastoračné požiadavky na nový spevník? Národný ľudový liturgický spevník je významným liturgicko-pastoračným počínom.

Liturgické hľadisko v tejto práci prevažuje. Preto treba vychádzať z cirkevných dokumentov o posvätnéj liturgii a hudbe.

Za inšpiračné pramene možno považovať i hotové liturgické ľudové spevníky v češtine, poľštine, maďarčine a nemčine. Príprava týchto príručiek trvala viac ako desať rokov. Z ich rozboru sa možno poučiť pri tvorbe nášho liturgického spevníka. Ďalej bolo treba čerpať z viacerých diel a periodík, z článkov a statí v odboroch teológia (najmä liturgických) a muzikológia duchovnej hudby (predovšetkým z oboru dejín hudby).

Na pôde slovenskej liturgickej komisie a v odborných kruhoch sa o veciach už dávnejšie hovorí. Zatiaľ vyšli, alebo sú pripravené pre publikovanie prvé štúdie. Možno povedať, že príprava liturgického spevníka už začala.

Nový liturgický spevník nemôže byť dielom jednotlivca, ale širokého tímu spolupracovníkov, azda aj inštitúcií. Naviac je dielom výnimočným, ktoré bude svedčiť nielen o invencii a majstrovstve jednotlivcov, ale aj o schopnostiach našej generácie.

Hudobná stránka bohoslužieb

Anton Konečný

1. Liturgický spev je neoddeliteľnou časťou liturgie. Nie je jej fakultatívnou alternatívou, ale podstatnou časťou slávnostnej liturgie.

Liturgia sa na mnohých miestach starostlivo pripravuje - kňaz s organistom vyberá viaceré možnosti spevov a nápevov a striedajú sa. Nesprávne je celé roky používať vždy jeden a ten istý nápev napr. glória, alebo Modlitby Pána. V Liturgickom spevníku je ich dosť.

Pastoračnou prehrou je nespievať (kar. Ratzinger).

2. Správna miera spevu odzrkadľuje stupeň slávnosti (viac sa spieva na slávnosť a vo sviatok, menej vo všedný deň).

Stupeň slávnosti treba rešpektovať odstupňovanou mierou spevu. Pritom treba poznať pre spev viac a menej vhodných častí omše.

Viac je pre spev vhodná Glória, Sanktus, Modlitba Pána. Všetky výzvy kňaza a odpovede ľudu.

Menej sú vhodné Krédo, evanjelium, modlitba za pokoj.

Málo vhodné sú výzvy, najmä „dajte si znak pokoja...“

3. Liturgický spev treba pripravovať nácvikmi.

Nacvičovanie spevov je najvhodnejšie: pravidelne, nie dlho a pred sv. omšou.

Každú liturgiu treba starostlivo pripraviť pod vedením správcu kostola.

Najmä nedeľné a sviatočné, ale i každodenné liturgie treba pripraviť. (Napríklad: Ktoré piesne by boli najvhodnejšie podľa hlavnej myšlienky omše alebo homílie. Ktoré časti spievame a ktoré recitujeme, akým nápevom a kto intonuje, aká výzva sa použije a podobne). Ak si kňaz s organistom a asistenciou nemá pred omšou čo povedať, to znamená, že všetci pristupujú k liturgii rutínovsky a nedbalo.

4. Dôležitá je starostlivosť o výchovu organistu – má dostať liturgické informácie – rovnako dôležitá je spolupráca s organistom a zborom.

Organista má byť hudobne zdatný, ale to nestačí. Má dostať i liturgickú formáciu, aby vedel vybrať a spievať to najvhodnejšie. To sa dosiahne systematickou spoluprácou. Predstava, že kňaz je „pánom“ pri oltári a organista „pánom“ na chóre je chybná.

5. Liturgia má svoju zákonitosť. Spievať sa majú posvätné texty - Sv. Písmo, liturgia, iný schválený text.

Dôležitý je správny výber spevov. Robí ho zväčša organista. Preto má poznať zákonitosť liturgie a dohovoriť sa s kňazom na každej liturgii, aby bol výber správny, nie náhodilý. Ak kňaz o veci nedbá, výber sa zúži na niekoľko málo piesní, ktoré sa „presýtia“ a nakoniec nespievajú.

6. Spev má viesť veriacich k činnej účasti na liturgii. Preto má byť dobrou hudbou.

Spev napomáha činnú účasť tak, že jednotou hlasov dosahuje jednotu srdca, robí obrady bratskejšími, spevmi sa ľahšie vyjadruje tajomstvo.

To sa dosiahne len vtedy, ak je hudba dobrá (kultúrna). Ale naopak, čo nejde do ucha, nejde ani do srdca. Treba dbať na „dobrú muziku“ - tempo (nie rozvláčne), rytmus (presný, jasný, žiadne rozťahovanie). Žiaľ sú organisti, ktorí nevedia hrať, nemajú rytmus, ani sluch, „ľavá ruka nevie čo robí pravá“ a veriaci pritom povedia: „ale keďže je to pre slávu Božiu, treba tomuto druhu hudby dať pokoj“. Len sa všetci divia, že nikto nespieva. Pravdou však je, že vzdelaných organistov je nedostatok. Ale mnoho detí chodí do základných umeleckých škôl, kde sú už oddelenia cirkevnej hudby. Niečo sa vždy dá robiť, hoci opatrne.

7. Zbor má pri liturgii dôležité miesto.

Zbor má presne definovanú úlohu i v tom, že napomáha spevu veriacich. Potom sa aj v mestských pomeroch dá dosiahnuť dobrá úroveň spevu, ak zbor spieva doslova každé Amen, I s duchom tvojím... Ak totiž z chóru zaznie dobrý hlasný spev, veriaci sa nerozpakujú pridať.

Zbory často spievajú „vločky“ bez ohľadu na textovo-liturgické kritériá (napr. spievajú o kvietočkoch, hviezdíčkách a o samote, samote, samote...). Naproti tomu liturgia poskytuje prameň živej vody Slova v Písme, žalmoch, liturgických a schválených textoch. Tie treba vyhľadávať.

Od zboristov počujem neraz poznámku: Keby náš pán farár, alebo pán kaplán aspoň niekedy k nám prišiel. A keby nás aspoň pokritizoval, že sme niečo pokazili, boli by sme vďační. Ale jemu je všetko jedno, nikdy sa ani len nezastaví... A pritom oni hodiny cvičia, aby liturgia...

8. Veľkým akustickým problémom sú mikrofóny.

V mnohých kostoloch najmä v mestách organista spieva do mikrofónu (často i na príkaz kňaza, „aby bolo aspoň niečo počuť“) a naozaj jeho technikou zosilnený hlas preplní priestor. Slušného človeka už ani nenapadne dať sa do súboja s touto zvukovou prevahou.

Chóry sú tak stavané, že sa z nich spev dobre „nesie“. Používanie mikrofónu treba označiť za nesprávne a nespravodlivé. Medzispievy sa vhodnejšie spievajú od ambóny, lebo je to súčasť bohoslužby slova. Ak už treba organistovi pomôcť, tak najprv tým, aby mal pri sebe speváka, kantora. Až na poslednom mieste a veľmi opatrne treba používať mikrofón.

(Poznámka: I celebranti „zneužívajú“ techniku spievaním do mikrofónu, napríklad u piesní z JKS. I ten najnadanejší spevák sa dopúšťa odchýlok, ktorými odrádza slušných veriacich, ktorí by chceli spievať.)

9. Omše pre deti a mládež.

SLK vydala v SSV publikáciu Slávenie omše v spoločenstve detí a príslušný Lekcionár. Jediná námaha, ktorú každý pasťier musí absolvovať je preštudovanie týchto príručiek, čo sa dá zvládnuť za jednu hodinu. A potom rozdeliť, zadeliť služby a pastoračne naplno využívať a prežívať jedinečnosť liturgie v spoločenstve detí. Na takéto liturgie si deti zvyknú, osvoja a obľúbia si ich. Potom aj slávnosť prvého sv. prijímania nebude musieť byť preplnená trémou nad novotou.

Mnohí to využívajú, ale žiaľ sú takí, a to i na cirkevných školách, kde „ani o tom nepočuli...“

Omše pre mládež - podobne. Dajú sa využiť voľnejšie a skupinám prilehavejšie výbery spevov. Pastoračné príležitosti - omša za odchádzajúcich, prichádzajúcich na ZVS, pred pohovormi, začiatok koniec školského roku a pod. - mladí určite a radi prídu. Spev im vlastný, tzv. nová duchovná pieseň veľa napomôže. Nemožno vtedy spievať len z JKS.

10. Vyváženie žánru spevov omše.

JKS je národným pokladom, ale nie je to absolútne. Ak napríklad trvá obrad sv. prijímania dvadsať minút a spieva sa jedna pieseň JKS za druhou, je to akoby „spartakiáda“. To treba prerušiť vhodnou zborovou piesňou, alebo peknou inštrumentálnou hrou. Chybý je i opačný extrém - na chóre si vyspevuje mládež (možno pre vlastné potešenie) a veriaci sú na vedľajšej koľaji.

11. Používanie latinského liturgického jazyka.

DVK latinčinu nezrušil, len dovolil národné jazyky. Liturgická reč nie je len vo funkcii „rozumenia“, ale je prastará a dodnes platný znak univerzality. Preto si Cirkev žela, aby veriaci vedeli základné modlitby a spevy v latinskom jazyku.

Správne je postupne a pravidelne dávať určitú mieru latinčiny do rámca slávení.

Často sa zúčastňujeme medzinárodných slávení. Aj slávenia v jazykovo zmiešaných oblastiach môžu vhodne využívať tento znak a nástroj univerzality.

12. Vonkajšia stránka speváckeho prjavu kňazov.

Pre celebrantov stačí minimálna miera nadania. O to viac je potrebná disciplína a nácvik správne tvarovaného, rovnomerného tzv. deklamačného spevu. Ináč povedané, bez nácviku sa správne spievať nedá.

Základné prvky, ktoré treba nacvičiť a zautomatizovať sú rovnomernosť, ľahkosť, rešpektovanie prízvukov a dĺžok.

Popravde povedané počas štúdií bohoslovcov to „ešte netlačí“ a tak necvičia. Vyučujúci spevu nechce dať trojky. Bohoslovec až pred diakonskou vysviackou, keď sa už chystá prvé slávenie zistiť, že treba zaspievať evanjelium a „Idte v mene Božom“. Podobný objav má pred sebou pred primíciami. I keď s trémou a neistotou, nejako sa to absolvuje...

Výsledok je, že „nejako“ sa to naučia a aj ten hlas si „vybrúsia“. Lenže nadobudnú zlozvyky a neraz sa stáva, že natrvalo to robia presne naopak, ako je potrebné. Namiesto prízvuku dajú neprízvuk, namiesto ťažkej doby ľahkú, namiesto stíšenia prtláčia. A k tomu sa stane, že ich za pekný a výnimočne nezvyklý spev aj pochvália...

Podľa konštitúcie Druhého vatikánskeho koncilu o liturgii *Sacrosanctum concilium* treba hudobnej výchove pripisovať veľkú dôležitosť, treba starostlivo pripraviť budúcich učiteľov cirkevnej hudby a okrem toho sa odporúča založiť vyššie školy cirkevnej hudby.¹ Inštrukcia rady a posvätné kongregácie obradov o posvätnou

nosťou Cirkvi je postarať sa o to, aby v chrámoch počas liturgie zaznieval správny liturgický spev a hudba, a to tak po stránke teologickej, ako aj umeleckej, hudobnej i literárnej.

Cirkev na Slovensku sa o toto snaží prostredníctvom celoprovincnej Slovenskej liturgickej komisie pri Konferencii

VÝCHOVA organistov a kantorov Amantius Akimjak

biskupov Slovenska, ktorá má aj hudobnú sekciu a pracujú v nej nielen teológovia - kňazi, ale aj muzikológovia, hudobní skladatelia, básnici teda odborníci z radu laických veriacich.

V každej diecéze je zriadená Diecézna liturgická komisia, ktorá má mať tiež hudobnú sekciu s podobným zložením, ako bolo uvedené vyššie. Samozrejme, že členovia týchto komisií nemôžu previesť túto prácu sami a preto je veľmi dôležité, aby na Slovensku vznikla spolupráca medzi týmito hudobnými sekciami a školami, ktoré vyučujú hudbu, a to na všetkých úrovniach (základné umelecké

nej hudbe v liturgii *Musicam sacram* tieto všeobecné zásady konkretizuje tým, že hovorí: „Aby sa čo najľahšie dosiahlo toto odborné a duchovné formovanie, majú pomáhať diecézne, národné a medzinárodné združenia o posvätné hudbe, predovšetkým tie, ktoré schválila a viackrát odporúčala Apoštolská Stolica“.²

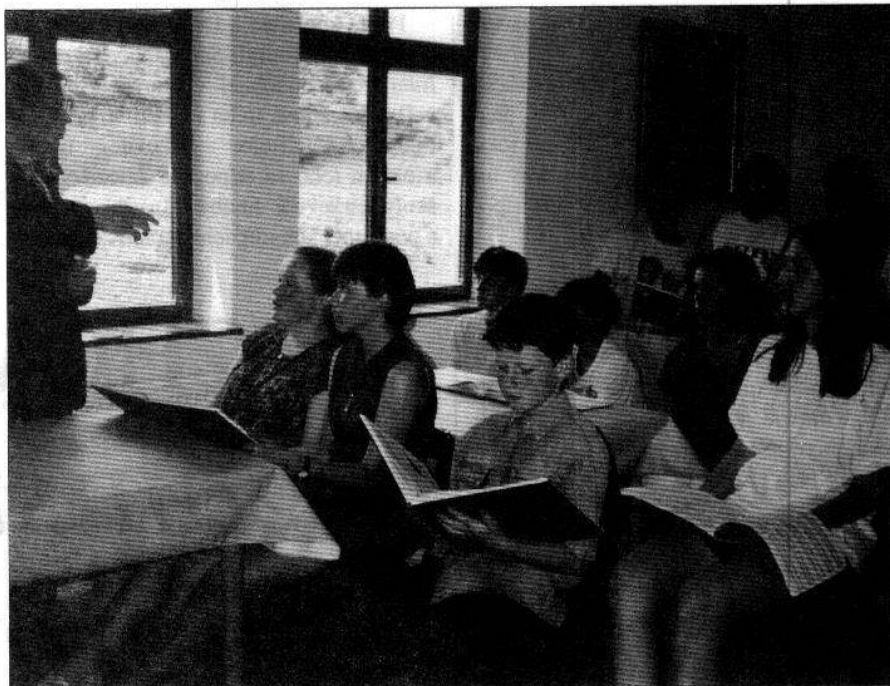
Z vyššie uvedeného vyplýva, že povin-

školy, konzervatória, vysoké hudobné školy). Na viacerých miestach sa už vyučovanie cirkevnej a chrámovej hudby začalo (Poprad, Ružomberok, Spišská Nová Ves atď.), najmä vyučovanie hry na organe a liturgického spevu na základných umeleckých školách, poväčšine v okresných mestách, ale aj na dedinách. Hru na organe tu vyučujú učitelia - absolventi cirkev-

nej hudby na konzervatóriách, alebo učiteľia – klaviristi, ktorí si vzdelanie hry na organe dopĺňajú diaľkovým štúdiom na konzervatóriách. Kde niet takýchto učiteľov, poslucháčom cirkevnej hudby výučbu liturgického spevu a liturgiky zabezpečujú miestne diecézne liturgické komisie, respektíve ich hudobné sekcie. Učebné osnovy odboru cirkevnej hudby už boli Ministerstvom Slovenskej republiky schválené³ a možno si ich vyžiadať na adrese redakcie časopisu Adoramus Te: Klemensova 17, 811 09 Bratislava, alebo na tel. čísle 0966/624 96.

Teoreticky teda možno na základných umeleckých školách vyučovať tento odbor všade tam, kde bude o to záujem a uchádzať sa o to treba u Hudobnej sekcie príslušnej Diecéznej liturgickej komisie, ktorá vstúpi do jednaní s vedením základnej umeleckej školy a potrebné zariadi. Ak by bol na niektorom mieste na Slovensku s týmto problémom, treba sa obrátiť na Celoslovenskú hudobnú sekciu SLK (vyššie uvedená adresa) a táto potrebné zariadi. Niektorí absolventi týchto ZUŠ budú dobrými kandidátmi pre štúdium na konzervatóriách a neskôr aj na Vysokej škole muzických umení.

Okrem tohto školského systému pre kandidátov na hru na organe v našich chrámoch sa treba venovať aj organistom

Školenie mladých organistov v Spišskom Hrhove

z praxe. Pre týchto Hudobná sekcia SLK pripravuje osobitné školenia, ktoré sa už taktiež na viacerých miestach uskutočňujú (väčšinou jednodňové). Konajú sa v rámci jednotlivých dekanátov, kde organisti a kantorí prídu poväčšine v sobotu ráno (voľný deň), celý deň sa venujú konkrétnej problematike z liturgického spevu a hudby, nacvičujú nové nápevy, rozmýšľajú, ako jednotlivé dediny môžu v návčikoch pomáhať susedným dedinám, aby sa potom podľa jednotlivých liturgických období rozšíroval repertoár liturgických spevov v rámci konkrétneho dekanátu.

Okrem týchto školení sa organizujú interpetačné kurzy, kurzy dirigovania a vedenia cirkevného spevokolu a pre pokročilejších vieme pripraviť aj kurzy z harmónie či kompozície, aby tí, čo v sebe cítia nadanie vedeli pripraviť cirkevnú hudbu podľa správnych zásad.

Všetko toto závisí od dopytu našich kantorov, od dobroprajnosti našich kňazov, najmä farárov jednotlivých farností a od možností Hudobnej sekcie SLK, ktoré v spolupráci z odborníkmi z radu laikov má. V kaž-

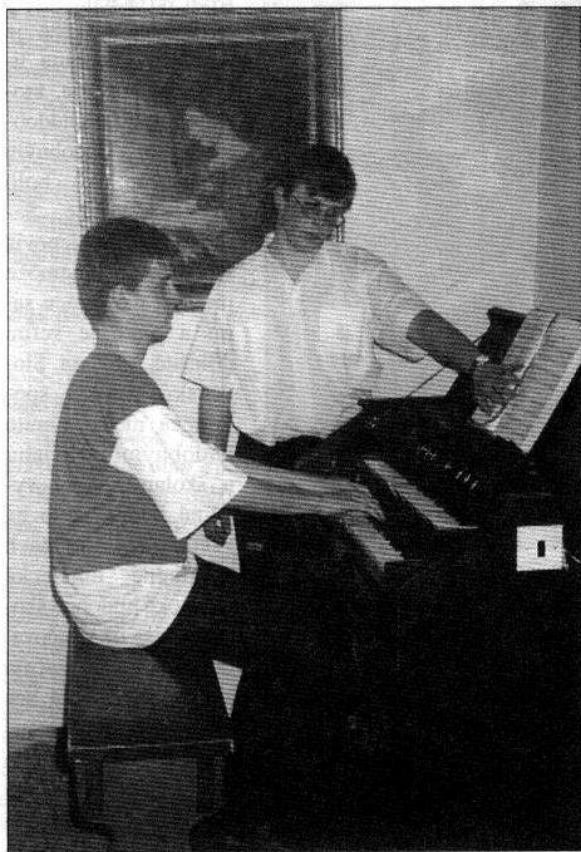
dom prípade, každému, kto na adresu nášho časopisu napíše a bude požadovať niečo z tejto oblasti, odpíšeme.

Poznámky:

¹ Porov. SACROSANCTUM CONCILIIUM, konštitúcia DVK o posvätej liturgii (4. 12. 1963), AAS 56 (1964) 97-138; slovenský preklad: Dokumenty DVK, SSV Trnava CN Bratislava 1969-1972 I. diel s. 107-148; taktiež, LIT 2 (1992) č. 8, s. 195-234, čl. 115.

² MUSICAM SACRAM, inštrukcia Posvätej kongregácie obradov o posvätej hudbe (5. 3. 1967), AAS 59 (1967) 300-320; slovenský preklad: LIT 2 (1992) č. 6-7, s. 111-128; taktiež ADOREMUS I (1995) č. 2, s. 10-13, a 2 (1996) č. 1, s. 8-10, čl. 25.

³ Ministerstvo školstva dňa 15. 11. 1995 pod č. 1409/95-15 ako Učebné osnovy pre Základné umelecké školy.

Na liturgiu pozeráme vo svetle znakov. Slúžia ako prostriedok poznania určitej skutočnej skutočnosti. Znak teda akýmsi spôsobom zjavuje skutočnosť, odkrýva ju, ale taktiež súčasne zakrýva. Vďaka tomu poslednému povzbudzuje človeka k odkrývaniu, keď je znak sám jasnejšie pozorova-

točnej slobody. Podľa kardinála J. Ratzingera dnes liturgiu Cirkvi niektorí považujú za terén obmedzujúci slobodu, ohraničujúci voľnosť. Z tohto ponímania potom pochádza i prerastanie skupiny nad spoločenstvom. Rôzne skupiny majú svoju hudbu a svoje spôsoby prejavu. Hudba je predsa najlepším nástrojom manifestova-

s Cirkvou, musia byť jej členmi. Používať cirkevný jazyk bude schopný len ten, kto do Cirkvi patrí, kto sa zúčastňuje spoločnej modlitby a sviatosťného života. Také spojenie ukazujú aj dejiny cirkevnej hudby. Vo chvíli, keď hudba prestáva slúžiť spoločenstvu a stáva sa od neho čoraz viac nezávislá, začína byť pozbavená svojho

Teologické kritériá sakrálnosti LITURGICKEJ HUDBY

Amantius Akimjak

vaný než ona skutočnosť, na ktorú poukazuje a ku ktorej vedie. Liturgia je svetom znakov - symbolov. ¹ Všetko v nej je znakom: osoba celebranta, liturgické zhromaždenie, liturgická služba, liturgický čas, priestor (architektúra), zariadenie (vybavenie), šaty, nádoby, hudba. Pod záclonou znakov liturgia oslavuje spásu človeka a zvelebenie Boha. Liturgia je sviatkom v najhlbšom význame tohto slova. Sviatok predpokladá výnimočnosť, prenesenie sa z každodennosti.²

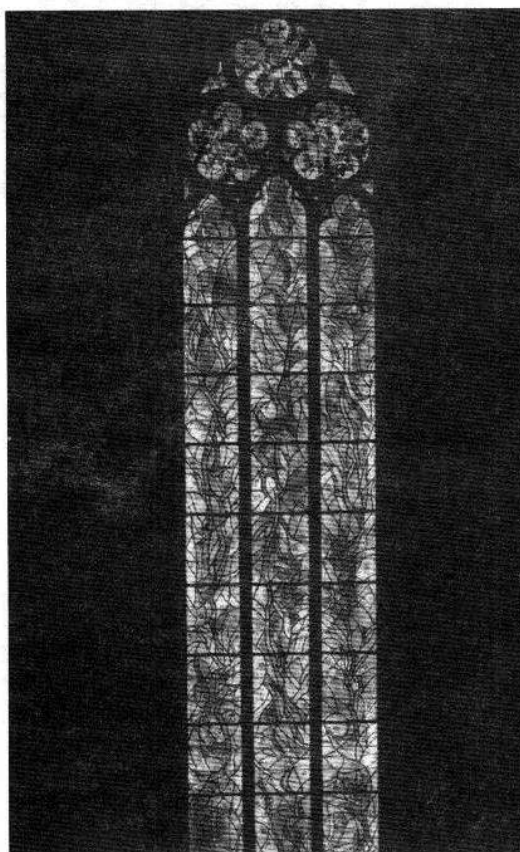
Sviatok prekračuje cieľ čisto praktický, utilitárny. Sviatok to je spontánnosť, sloboda, radosť, improvizácia, súčasne súlad a harmónia všetkých elementov. Cez jasné elementy vedie k radosti, cez ľudské slovo odovzdáva Božie slovo, cez gestá vedie k stretnutiu, skrze ticho buduje slobodu, skrze hudbu jednotu, skrze symboly vedie ku skutočnosti, cez to, čo je ľudské, vedie k Božskému.³

Na základe vyššie uvedených úvah pričádzame k hudbe. Ona je jedným zo znakov, ktoré nám umožňujú jasnejšie poznávať Božie pravdy a tajomstvá. *Čím je potom liturgická hudba? Aké musí splňať podmienky, aby ju bolo možné zapojiť do svätých činností?*

Kresfanské teologické myslenie vypracovalo niekoľko zásad liturgickosti hudby.

1. Zásada funkčnosti: Vyžaduje si pripodobnenie charakteru hudby k prirodzenosti liturgických udalostí. Tým skôr možno uznať hudbu za liturgickú, čím viac je schopná objasniť, zvýrazniť určité vlastnosti liturgie, či kresfanskej modlitby.

2. Zásada triezvosti: Vyžaduje si triezve myslenie a hodnotenie. V liturgii ide o sprítomnenie spásy, o dosiahnutie sku-

nia totožnosti a zvláštnosti skupiny. V dôsledku toho dostáva niečo z charakteru antiliturgie. Skupina začína sláviť seba, a nie liturgiu, v ktorej jediným a najdôležitejším Liturgom je Ježiš Kristus. Tu pramení príčina vzniku hudby hlasnej, extatickej, dávajúcej ilúziu slobody a dokonca prinašajúcej radosť z ničenia.

3. Zásada komunikatívnosti: Hudobné dielo sa musí vyznačovať svojráznou prínaléžitosťou k spoločenstvu Cirkvi. Skladateľ a interpret musia byť spojení

náboženského poslania. Tvorcovia sa točia vo svete vlastnej subjektivity, v kruhu svojich vnútorných zážitkov a skúseností. Hudba sa stáva cudzia životu: rodine, práci, náboženskej spoločnosti. Je vytlačená z roviny každodenného života a tým samotným úkonom sa život odsudzuje k všednosti, prozaičnosti, banálnosti.

4. Zásada objektívnosti: Počínajúc školou Notre-Dame, cez epochu Dufaya až po Bacha sa používal ten istý hudobný jazyk v skladbách náboženských i svetských. Ak teda hudba zložená na svetský text sa mohla stať náboženským dielom, tak len preto, že sama v sebe niesla sakrálnu hodnotu. Dodnes nerozlišujeme charakter svetský či náboženský vo väčšine renesančných skladieb.

Existuje prvotné pokrvenstvo medzi hudobným javom a náboženským vyjadrovaním. Cieľom, či zmyslom jedného i druhého je zvelebenie Boha. Vzdialenie sa od tohto cieľa je vlastne subjektívizácia, ktorá nespája, ale oddeľuje. Namiesto toho objektívizácia to je „unitas“ hudby, modlitby a liturgie.

5. Zásada otvorenosti na slovo: Slovom možno najľahšie zvýrazniť kultový charakter hudby. Tento charakter slúži hudbe nezávisle na texte. Samotné hovorenie nestačí, hudba slovo dopĺňa. Hudba otvorená na slovo musí svojím charakterom zodpovedať tomu, čo uskutočňuje spoločenstvo zhromaždené v mene Ježiša Krista. Hudba musí byť schopná vyvolať pocit nezvyčaj-

nosti, povznesenia, tajomnosti, sviatočnosti, musí zdôrazňovať charakter svätých činností. Hudba nemôže byť výlučne interpretátorkou textu, jeho ilustrátorkou, nositeľkou emócií. Ona musí byť umením a to umením vnútorne logickým, nepodceňujúcim prísnosť formy.⁴

Ak teda hudba spĺňa vyššie uvedené požiadavky, môžeme ju uznať za liturgickú, stane sa teda jedným zo znakov, o ktorých sme predtým hovorili. Jednako nie je liturgická každá hudba, ktorá sa používa počas liturgie, ale len tá, ktorá sa do liturgie hodí. V liturgii sa často používa hocijaká hudba: plytká, svetská, rozptyľujúca. Takáto hudba desakralizuje liturgiu. Je znakom tohto sveta, a nie sveta nadprirodzeného.

Z čoho vyplýva nízka úroveň liturgickej hudby? Príčin je niekoľko. Vymenujme iba niektoré:

a) Chýba hudobné a liturgické vzdelanie u väčšiny interpretujúcich a taktiež u zodpovedných. Nezodpovednosť v tejto oblasti je zarážajúca.

b) Dlhodobé presvedčenie, že hudba v liturgii je len ozdoba, „ornamentum“, a teda čosi doplnkové, nedôležité, a niekedy priam nežiaduce. Pokladá sa za vonkajší rámec, ktorý naozaj dodá ceremóniám vznešenosti, ale bez ktorého sa liturgia môže dokonale zaobiť.

c) Rozumné, racionalistické využitie hudby v liturgii. Hovorí sa, že liturgia je najmä odovzdávaním Božej pravdy. Naproti tomu sa zabúda, že Boh je tiež Krása, a že liturgia má byť pekná, umelecky dokonalá. Čím je krajšia, tým viac približuje krásu Boha. Intelektuálny vzťah k hudbe je absolútne nedostatočný. Zaujímavé je, že mnohým vyznavačom tohto názoru ani na myseľ nepríde, aby negovali krásu liturgických šiat, nádob, zariadenia, kníh, sôch a obrazov a taktiež sakrálnej architektúry. Naproti tomu hudba nemusí byť pekná. Prijíma sa macošsky. Láska sa dovoľuje jej prítomnosť v liturgii, ale je podmienená mnohými požiadavkami. Má byť jednoduchá, ľahká a príjemná. Nech sa týka len nevyhnutných ceremónií. A vo všeobecnosti nech je to hudba - hlavne spev - interpretovaná celým zhromaždením. Zbory, sólisti, nástroje, nakoľko sa len dá, nech sa z používania vylúčia.⁵

Takéto teórie sú od základu nesprávne. Ak v liturgii má byť všetko dokonalé, tak taká musí byť aj hudba. Ak si nárokuje od celebranta, aby mal peknú homíliu, ak sa od lektorov vyžaduje pekné prečítanie liturgických textov, ak sa od veriacich žia-

da náležitá účasť, napríklad primeraný postoj tela, tak prečo sa nič nerobí pre to, aby celebrant taktiež pekne spieval, alebo prinajmenšom správne spieval, aby rovnako aj veriaci slávil s bezchybným spevom liturgiu?

Akú hudbu môžeme nazvať krásnou? Liturgická hudba, aby bola taká, musí spĺňať tri podmienky:

1. Samotná hudobná skladba musí byť dokonalá. V tomto prípade nejde len o hudbu písanú profesionálmi, vynikajúcimi skladateľmi, ale taktiež o hudbu úžitkovú, každodennú. Korunovačná omša Mozarta je dokonalým dielom, ale rovnako dokonalá musí byť obyčajná pieseň pre ľud, či refrén rezonanziového žalmu. Používanie primitívnej alebo rozptyľujúcej hudby škodí posvätnosti liturgie, a teda tiež jej kráse. Rovnako domáhanie sa výlučnej účasti ľudu a vylúčenie zboru, či inštrumentálnej skupiny, je v rozpore so zásadou krásy. Taktiež je potrebné si uvedomiť, že umelecké dielo môže vytvoriť len umelec. Preto zaraďovať do liturgie diela skladateľov - samoukov, vedie k zníženiu hudobnej úrovne liturgie. Nech diela pre liturgiu píšú tí, ktorí sa v tom vyznajú, ktorí vedú, ako sa hudobné diela komponujú.

2. Nasledujúca zásada spájajúca sa s umením v liturgii je spôsob a úroveň interpretovania hudby. Predsa aj najkrajšia hudba sa môže ukázať neužitočná, alebo priamo škodlivá, ak nebude dobre interpretovaná. Noty ešte nie sú hudbou. Ešte je potrebné dobre ich prečítať a interpretovať. Na tomto mieste túžim rozvinúť problém, ktorého som sa dotkol už trochu vyššie. Slávenie slávnostnej liturgie treba zveriť kompetentným ľuďom. Týka sa to predovšetkým celebrantov. Tohto problému sa dotkla inštrukcia *Musica Sacram* z roku 1967. Čítame v nej: „Vždy, keď je na slávenie liturgického úkonu so spevom možný výber ôsôb, je užitočné uprednostniť tých, o ktorých je známe, že sú lepšími spevákmi, a to najmä vtedy, keď ide o slávnostnejšie liturgické úkony, alebo o také, ktoré sú na spev náročnejšie alebo sa vysielajú rozhlasom alebo televíziou“. (MS č. 8) Ako toto odporúčanie vyzerá v praxi, nie je potrebné objasňovať. Interpreti hudby v liturgii musia byť odborníkmi v svojom odbore. Myslím tu predovšetkým na organistov, dirigentov cirkevných zborov, kantorov a žalmistov.

3. Je potrebné ešte spomenúť, čo možno nazvať logikou liturgie. Nárokuje si, aby sa spev spájal s primeranou liturgickou činnosťou. Inými slovami, ide tu aj o primeraný

výber hudobného repertoáru. Je to veľmi dôležitá a všeobecne zanedbávaná otázka. O hudobnom repertoári rozhodujú ľudia, ktorí sa v tom najčastejšie nevyznajú, alebo tiež ľudia, ktorým vo všeobecnosti na samotnom výbere nezáleží. Často sa stretávame s názorom, že najdôležitejšie je to, aby ľudia spievali, a oproti tomu je menej dôležité čo a ako spievajú. Nuž a ono „čo a ako“ je veľmi dôležité. Vyplýva to aj z funkcie jednotlivých spevov. Zaoberajme sa ako príkladom procesiovým spevom na úvod. Jednou z funkcií tohto spevu je uvedenie prítomných do tajomstva dňa, či liturgického obdobia. Výber primeranej piesne si vyžaduje neraz veľkú námahu, a aj osobitné štúdium. Je potrebné vziať do úvahy liturgický deň, obdobie liturgického roka, čítania, prefáciu, homíliu, spoločenstvo účastníkov (ich úroveň, schopnosť a podobne). Nemožno intonovať náhodnú pieseň, keď nespĺňa jej zverenú úlohu, hoci sama osebe by možno bola dobrá, ale na inú príležitosť. Potom je v rozpore s logikou liturgie napríklad mariánska pieseň v deň mučeníka alebo koleda po období Božieho narodenia. Výber repertoáru je povestnou „achilovou pätou“ v našej liturgii. A znovu zostane narušený liturgický znak. Príčiny tohto stavu vecí už boli podané vyššie. Znovu vyhováranie sa, že ľudia dané piesne nepoznajú je nedostatočné. Opýtajme sa teraz, aké druhy hudby musia byť využívané v liturgii? Odpoveď je jednoduchá: všetky. Nuž musíme sa prispôbiť tradičnej i novej hudbe, jazyku latinskému i jazykom národným, hudbe jednoduchej i viachlasnej, vokálnej i inštrumentálnej.

Akú hodnotu má potom takáto hudba pre našich veriacich?

1. Táto hudba vplýva na city, pobáda k modlitbe a reflexii, povznáša ducha interpretujúcich i počúvajúcich. Dôležité je toto posledné slovo. Totiž na liturgii možno mať účasť aj cez načúvanie. A je to účasť nie menej dôležitá ako účasť aktívna. Liturgická hudba musí rovnako spĺňať jej určené podmienky. Do liturgie musia byť pripustené všetky druhy hudby. Liturgiu neslobodno primitivizovať ani desakralizovať cez interpretovanie hudby nízkej umeleckej ceny, či hudby svetskej. Liturgická hudba musí odzrkadľovať nepretržitosť tradícií a vytvárať jej pokračovania.

2. Dobrá hudba, dobre interpretovaná, je hlásaním evanjelia, je ukazovaním iného sveta, než sveta materiálneho. Veriaci opúšťajúci svätynňu musia cítiť ľútosť, že sa liturgia skončila. Musia mať

taktiež túžbu po nasledujúcej peknej a hlbokjej liturgii.

3. Dôležitým momentom je vychovávatelský význam hudby. Cirkev bola vždy vychovávateľkou, taktiež v oblasti umenia. Zlým vychovávateľom je ten, kto je naklonený gustu davu za cenu zníženia úroveň umenia, vedy a podobne. Vychovávateľ musí mať nároky, ukazovať ideály a sám sa o ne usilovať. Často sa žiada uvedenie toho, čo je ľahké, jednoduché a príjemné, pričom veľa dušpastierov podlieha tejto tendencii a súhlasí s ľahkou, neraz primitívnou hudbou v liturgii. Tento trend je antivychovný. Je tu potrebné pripomenúť, že taktiež i jednoduché melódie môžu byť pekné. Môže byť pekná dobre interpreto-

vaná prefácia a dokonca obyčajné „Amen“.

4. Liturgickou pastoráciou sa musia zaoberať predovšetkým duchovní. Život ukazuje, že seminárne štúdiá sú z tohto hľadiska stále veľmi slabé. Okrem toho pastoračné nastavenie treba vštepovať organistom, katechétom, aby učili primerané piesne pre liturgiu. Konečne speváci, scholisti, kantori, žalmisti pri interpretovaní svojich častí musia chápať čo a prečo sa koná, ako aj nadobudnúť schopnosť pekného spevu. Cez hudbu možno vplývať taktiež na veriacich. Napriek zdaniu oni sú prísnymi kritikmi hudobníkov i duchovných pastierov. Z našej strany si zaslužia účtívý prístup. Využívanie možností po-

užitia hudby stavia pred nás nové a nové úlohy.

Poznámky:

¹ Nadolski, B.: *Liturgika*, zv. I, Poznań 1989, s. 19 an.

² Decyk, J.: *Liturgia wciąż nowym zadaniem*. Homo Dei roč. 64 (1995) č. 2, s. 23 an.

³ Nadolski, B.: *cit. d.*, s. 22-24.

⁴ Waloszek, J.: *Współczesna myśl teologiczna o muzyce*, Lublin 1992, s. 403-438, rkp.

⁵ *Ephemerides Liturgicae*, roč. 81 (1967), s. 38.

Cirkevný hudobný spolok PRI DÓME SV. MARTINA V BRATISLAVE (1)

Alexandra Tauberová

Orchestrálnou hudbou okrášľovať služby Božie čo možno najdokonalejšími predvedeniami diel cirkevnej hudby, pre väčšiu česť Božiu – uvádza sa v štatúte Cirkevného hudobného spolku (*Kirchenmusikverein zu St. Martin*) založeného v Bratislave v r. 1833.¹ Napĺňal stanovený cieľ sa Cirkevnému hudobnému spolku, ktorý sa mohol opierať o stáročnú tradíciu pestovania hudby v Dóme sv. Martina, úspešne darilo do polovice nášho storočia.

Nahliadnutie do hudobného života Bratislavy pred založením Cirkevného hudobného spolku

Na začiatku 19. storočia mala Bratislava vybudovanú stáročnú tradíciu pestovania hudby. Jej korene po dobu takmer troch storočí upevňovalo postavenie mesta v krajine, ktoré sa zmenilo až na sklonku 18. storočia. Bratislava bola do tých čias hospodárskym, politickým a spoločenským centrom Uhorska v rámci Rakúsko-uhorskej monarchie. Bola korunovačným mestom, miestom zasadania snemov, sídlom centrálnych úradov, sídlom uhorského prímasa, čo vplývalo aj na postavenie a pestovanie hudby. V meste na prelome 18. a 19. storočia pôsobili viaceré orchestre, znela

chrámová hudba, podľa dobových zvyklostí sa tu striedali vystúpenia operných spoločností. V priebehu 19. storočia, keď sa do čela kultúrno-spoločenského diania postupne dostávalo meštianstvo, hudobný život sa stával čoraz viac záležitosťou širokej verejnosti a rozvíjal sa prostredníctvom rôznych inštitúcií. V Bratislave sa hudobné združenia, spolky a spevokoly zakladali s istým časovým posunom (pri porovnaní napríklad s Viedňou a Prahou), keďže v súvislosti s politickými zmenami zaznamenávalo mesto aj istý útlm hospodárskeho a kultúrneho života.

Od roku 1815 vyvíjal v Bratislave činnosť Spolok slobodných umelcov a profesorov reči (*Verein der Pressburger Freyen Künstler und Sprachlehrer*). Prvoradou úlohou spolku bolo finančne podporovať svojich členov, najmä vdovy a siroty. Prostriedky na splňanie tohto cieľa získaval spolok aj usporadúvaním koncertov.² V roku 1828 vzniklo v Bratislave prvé združenie, ktoré si stanovilo za úlohu výlučne hudobné ciele. Zakladajúca listina Spolku pre cirkevnú hudbu (*Kirchenmusikverein*) obsahuje popri mene Henricha Kleina (hlavného iniciátora jeho založenia a formotvornej osobnosti hudobného života Bratislavy po dobu viac ako štyroch desaťročí) záznamy 24 mien, z veľkej časti dobrých hudobníkov. Viacerí zakladajúci čle-

novia Spolku pre cirkevnú hudbu stáli v roku 1833 pri zrode nového spolku, keďže prvý úmrtím Heinricha Kleina zanikol.

Josef Kumlik a Cirkevný hudobný spolok

Tak ako Heinrich Klein, hudobník európskeho formátu, aj Josef Kumlik (1801 - 1869), ktorý prevzal Kleinov pedagogický a dirigentský post, bol významnou osobnosťou v rámci hudobného života mesta.³ Spoločne s dómskym farárom Josefom Prybilom a Georgom Scharitzterom (hudobný amatér a všestranne vzdelaná a vážna osobnosť starej Bratislavy), stál pri kolíske Cirkevného hudobného spolku v Bratislave (*Pressburger Kirchenmusikverein zu St. Martin*). Josef Kumlik bol dirigentom Cirkevného hudobného spolku v rokoch 1833-1837 a 1847-1869. Základ repertoáru spolku pod jeho vedením tvorili od začiatku jeho činnosti diela viedenských klasikov Josepha Haydna, Ludwiga van Beethovena a čiastočne Wolfganga Amadea Mozarta. Zodpovedalo to dlhoročnej tradícii hudobného života mesta, vyplývajúcej z osobných kontaktov týchto umelcov s Bratislavou a s celkovou spoločensko-kultúrnou orientáciou na kultúrny okruh

Josef Kumlik, prvý dirigent Cirkevného hudobného spolku

Viedne. Josef Kumlik už štyri mesiace po založení spolku naštudoval a uviedol Haydnove oratórium *Štyri ročné doby* a krátko na to *Stvorenie*. V roku 1835 uviedol *Missa solemnis* op. 123, *Bitku pri Vittorii* (alebo *Wellingtonovo víťazstvo*) op. 91 a *Štastnú cestu a pokojné more* op. 112 Ludwiga van Beethovena. V roku 1838 na Veľký piatok uviedol oratórium Ludwiga van Beethovena *Kristus na Hore Olivovej*. K Beethovenovej omšovej tvorbe, najmä k *Omši C dur*, sa vracal v priebehu rokov viackrát. Od 50. rokov venoval pozornosť Beethovenovej symfonickej tvorbe a predohrá *Coriolan*, *Egmont*, *Leonora*. Čestné miesto nielen v histórii pôsobenia Cirkevného hudobného spolku počas zastávania funkcie jeho prvého dirigenta Josefom Kumlikom, ale aj v histórii hudobného života Bratislavy zaberá naštudovanie a opakované uvádzanie jedného z najnáročnejších diel cirkevnej hudby - Beethovenovej *Missa solemnis*. Za všetky ocenenia tohto hudobného počínu (v dejinách európskej hudby výnimočného) uveďme informáciu o bratislavských slávnostiach pri príležitosti sviatku sv. Cecílie, kedy opakovane omša zaznievala. Český časopis Dalibor z roku 1863 referuje: „Každý z účinkujúcich byl nadchnut jakousi svatou touhou, a vynasnažil se, aby své úloze dostál. Spolek... má archiv s devíti sty čísly samých klasických skladeb a znamenitou zbirku hudebních nástrojů“.

Josef Kumlik, ktorého dirigentskú činnosť v priebehu rokov viackrát rôznym spôsobom ocenili, bol aj skladateľsky činný. Jeho hudba zaznievala v neделе a sviat-

ky, ale aj pri mnohých výnimočných slávnostných príležitostiach - napríklad pri príležitosti spomienky na obeť revolučných rokov 1848, slávnostných bohoslužieb na deň menín panovníka, posvätenia zreštaurovaného sanktuária v roku 1867, ale aj neskôr, napríklad v roku 1907 v rámci cyklu koncertov Cirkevná hudba domácich majstrov, alebo pri príležitosti poslednej návštevy členov panovníckeho rodu v Bratislave v roku 1918. K najznámejším skladbám Josefa Kumlika patrilo ofertórium *Pater noster* a *Omša in D*, ktorú kritika porovnávala dokonca s Beethovenovou omšovou tvorbou. Jeho tvorba zostala v rukopise.⁴

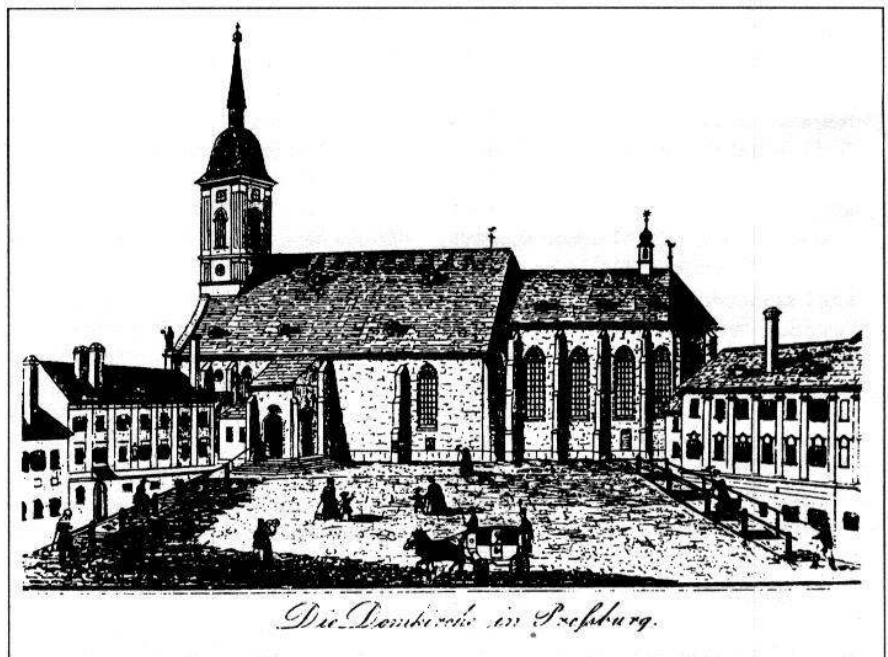
Zo života Cirkevného hudobného spolku do roku 1870 - prvé roky jeho činnosti

Cirkevný hudobný spolok tvorili výkonní, podporní (dnes - sponzori) a čestní členovia. Na začiatku roku 1834 mal spolok 290 členov - 214 sponzorov, 51 účinku-

Fond hudobní si spolok vytváral darmi (v prvých rokoch jeho činnosti figuruje v záznamoch darcov viackrát meno grófa Pálffyho, vydavateľa Tobiasa Haslingera a Jána Batku st.), ako aj darmi priaznivcov z Prahy, Viedne, Trnavy a pod., neskôr kúpou za peniaze, ktoré získal usporadúvaním koncertov svetskej hudby, alebo získaním pozostalostí hudobníkov. Najstaršie časti fondu sa spájajú s hudobníkmi, ktoré boli predtým súčasťou fondov Spolku slobodných umelcov a profesorov reči a prvého Spolku pre cirkevnú hudbu v Bratislave.⁵

Cirkevný hudobný spolok mal pri svojich hudobných produkciách v dóme - podľa zachovanej dokumentácie - k dispozícii vynikajúci dvojmanuálový organ, ktorý nahradil v roku 1882, v čase regotizácie kostola, organ z dielne Vincenta Možného.⁶

Repertoár, ktorým sa Cirkevný hudobný spolok prezentoval počas bohoslužieb v dóme, ale aj na koncertoch (popri cirkevnej hudbe sa jeho členovia venovali aj hudbe svetskej), vypovedá o schopnosti reagovať na novinky hudobnej literatúry a o vy-

Dóm sv. Martina. Rytina okolo r. 1850

Snímka: Archív mesta Bratislavy

júcich a 25 účinkujúcich a zároveň sponzorov. K najvýznamnejším podporovateľom spolku patrili dlhé roky gróf Casimír Eszterházy, markíza Erba Odescalchi (bola zároveň aj čestným členom) a Franz Liszt.

Na ustanovujúcom zasadnutí bola pre spolok dohodnutá výpomoc členmi vojenského orchestra a táto dohoda pretrvala až do r. 1918.

spej technickej pripravenosti členov orchestra, ktorí v priebehu roka vždy uvádzali nemalý počet interpretačne náročných skladiieb.

Program koncertov svetskej hudby, tzv. akademií, bol v polovici 19. storočia zostavovaný tak v Bratislave, ako aj v iných veľkých mestách monarchie podľa rovnakého vzoru: úvod koncertu patrilo opernej pre-

Zoznam členov bratislavského Cirkevného hudobného spolku z r. 1835

dohre, nasledovali operné árie, skladba pre sólový nástroj a na záver zaradili zborové skladby.

Cirkevný hudobný spolok zvyčajne uvádzal na začiatku svojich koncertov predohru k opere klasického alebo romantického skladateľa, alebo niektorú z častí Haydnovho oratória *Stvorenie*, *Štyri ročné doby*, alebo kantátu. Nasledovala ária alebo duet z opery (v rokoch 1835 až do 60. rokov ani na jednom koncerte nechýbala ária z opery Rossiniho, Belliniho alebo Donizettiho). Na koncertných programoch nachádzame tiež mená francúzskych operných skladačov a najmä meno Meyerbeera, ktorého hudba v tom čase neschádzala z koncertných programov a operných scén celej Európy. Do polovice storočia bolo možné počuť skladby pre husle, klarinet, flautu, lesný roh, gitaru, obľúbeným nástrojom bola tiež harfa, v druhej polovici storočia dostávali priestor najmä husle a klavír. V päťdesiatych a šesťdesiatych rokoch na akadémiách opakovane zaznievala Chopinova a Lisztova klavírna tvorba v interpretácii Kornélie Spányikovej a Serafíny Vrabélyiovej. Záver koncertu, tak ako všade inde, patril finále z oratória, zboru z opery, alebo samostatnej zborovej skladbe. Pestovanie komornej hudby nepatrilo k úlohám spolku, predsa však na koncertoch zaznievala aj komorná hudba - napríklad sláčikové kvarteta Josepha Haydna a Ludwiga van Beethovena. Piesňová tvorba bola od 30. rokov zastúpená Schubertovými piesňami v transkripcii Franza Liszta, neskôr Lisztovou piesňovou

tvorbou ako aj piesňami iných romantických autorov. Z orchestrálnej hudby spolok uvádzal od 50. rokov napríklad časti z Wagnerových oper, Berliozovu inštrumentáciu Rákoczyho pochodu a občas skladby Volkmannove. Z Hummelovej tvorby uvádzal napríklad *Koncert pre klavír a orchester h mol.* V roku 1838 uviedol v Mestskom divadle v taliančine štyri predstavenia Belliniho opery *Norma*. Cirkevný hudobný spolok usporadúval aj koncerty známych interpretov - v roku 1840 koncert Franza Liszta, v roku 1847 koncert Antona Rubiňštejna a mnohé ďalšie. Výnosy z týchto koncertov, ktoré boli väčšinou benefičné, znamenali veľkú podporu pre spolkovú činnosť.⁷

V 60. rokoch 19. storočia sa rozvíjalo a presadzovalo teoretickou spisbou, skladateľskou tvorbou a interpretačnou praxou cecilianské hnutie. Toto reformné úsilie o obrodu cirkevnej hudby si kládlo za cieľ predovšetkým návrat k vokálnemu charakteru liturgickej hudby. Na našom území reprezentoval na európskej úrovni cecilianizmus časťou svojej tvorby Ján Levoslav Bella. Do roku 1870 v rámci bratislavského Cirkevného hudobného spolku nenašli myšlienky cecilianizmu výraznejšou odozvu.⁸

Popri Cirkevnom hudobnom spolku pôsobil v Bratislave Pressburger Liedertafel (*Pozsonyi dalárda - Bratislavský spevokol*), ktorý mal so spolkom viacerých spoločných členov a Pressburger Singverein (*Pozsonyi dalegyet - Bratislavský spevácky spolok*).⁹

Cirkevný hudobný spolok patril ako väčšina spolkov tých čias k spolkom prejavujúcim snahu vstupovať aj do spoloč-

ského života. Okrem koncertov počas ne-definovaných bohoslužieb, sviatkov a slávnostných príležitostí, okrem usporadúvania koncertov - „akadémií“ s produkciou svetovej hudby usporadúval spoločné podujatia. Vystupoval napríklad s mužským spevokolom z Viedne a z Hainburgu, účinkoval na báloch, usporadúval výlety s koncertnými vystúpeniami, ktorých sa podľa zachovaných novinových správ zúčastňovalo až do tisíc ľudí.

Cirkevný hudobný spolok v Bratislave napriek snahám o založenie hudobnej školy, o čo sa snažil už od prvých rokov svojej činnosti, nezaujal také miesto vo vývoji hudobného života v meste, ako napríklad trnavský Cirkevný hudobný spolok, alebo pražský Cirkevný hudobný spolok, ktorý v priebehu desaťročí postupným dobudovaním vzdelávacích ústavov značnou mierou ovplyvnil vývoj hudobného života svojho pôsobiska.

Cirkevný hudobný spolok od prvých rokov svojej činnosti spolupracoval s viacerými hudobnými inštitúciami, predovšetkým však s Cirkevným hudobným spolkom v Odenburgu, s viedenskou spoločnosťou Gesellschaft der Musikfreunde, o čom svedčí množstvo záznamov v agendách týchto hudobných inštitúcií. Najviac dokumentov však poukazuje na spoluprácu s trnavským cirkevným hudobným spolkom (čestné členstvo Josefa Kumlika v trnavskom Cirkevnom hudobnom spolku, súbory notových pamiatok bratislavských autorov v trnavskom spolku a súbory pamiatok trnavských autorov vo fonde Cirkevného hudobného spolku v Bratislave.)¹⁰

V nasledujúcich desaťročiach 19. storo-

Pozvánka na predvedenie Beethovenovej Missa solennis z r. 1835

Snímka: Archív mesta Bratislavy

čia, až do polovice nášho storočia, sú dejiny Cirkevného hudobného spolku spojené najmä s pôsobením vynikajúcich, aj skladateľsky činných dirigentov - Karla Mayrbergera, Josefa Thiarda-Laforesta, Ludwiga Burgera, Eugena Kossowa. Dejiny spolku po Kumlikovej smrti (v r. 1869) spoluvytvárali tiež ďalšie význačné osobnosti: titulárny biskup Karl Heiler, dlhoročný tajomník spolku Ján Batka, známi vokálni interpreti Anton Strehlen a Fanny Kovátsová a z mimobratislavských hudobníkov predovšetkým dirigent svetového mena Hans Richter, skladateľ a klavírny virtuóz Géza Zichy a Franz Liszt. S menom Franza Liszta je popretkávaný hudobný život Bratislavy 19. a začiatku 20. storočia.¹¹ Vzťah Franza Liszta k Bratislave je možné prirovnať vzťahu Mozarta k Prahe v 18. storočí a Cirkevný hudobný spolok v Bratislave mal na tomto vzťahu nemalú zásluhu. Záverečné obdobie aktívnej činnosti Cirkevného hudobného spolku je späté s pôsobením pedagóga, dirigenta a skladateľa Alexandra Albrechta, predstaviteľa slovenskej hudobnej moderny, ktorý bol formotvornou osobnosťou hudobnej kultúry Bratislavy do polovice nášho storočia.

(POKRAČOVANIE)

Poznámky:

- ¹ Batka, Ján: *Zum fünfzigsten Cäcilienfeste des Kirchenmusikvereines*. In: *Pressburger Zeitung*, č. 339, r. 1882.
- ² Ballová, Ľuba: *Spolok slobodných umelcov a profesorov reči v Bratislave*. In: Zdenko Nováček (ed.), *Hudobné tradície Bratislavy a ich tvorcovia 1. Obzor*, Bratislava, 1974, s. 72-87.
- ³ Kumlik, Josef: (1801-1869), rodák z Viedne, vzdelanie nadobúdala štúdiom u bratislavských hudobníkov J. Kunnerta a H. Kleina a krátko vo Viedni u S. Sechtera. Ako skladateľ sa zamerával predovšetkým na komponovanie cirkevnej hudby. Poznáme 46 Kumlikových cirkevných skladieb. (Lengová, Jana: *Hudba v období romantizmu a národno-emancipačných snáh (1830-1918)*. In: Oskar Elschek (ed.), *Dejiny Slovenskej hudby*, Bratislava, 1996, s. 239.
- ⁴ Kumlikove rukopisy sú uložené predovšetkým vo fonde Cirkevného hudobného spolku v Archíve mesta Bratislavy. V súčasnosti sa stal obľúbenou skladbou cirkevných zborov Kumlikov žen-

- ský zbor Modlitba. Je to jediná jeho skladba, ktorá doposiaľ vyšla tlačou ako súčasť ukážok zborovej literatúry skladateľov zo Slovenska v notovom vydaní *Cantica Sacra*, v edícii *Musaeum musicum*. (Bratislava 1993). Z finančných dôvodov sa neuskutočnilo pripravované vydanie Kumlikovej vokálnej omše F dur.
- ⁵ Liebleitner, J.: (*Dejiny Cirkevného hudobného spolku*). Rkp.
- ⁶ Mayer, Marián: *Pozdrav z Dómu sv. Martina v Bratislave*. Odborný text k uvedenej nahrávke. *Musica* 1996.
- ⁷ Liebleitner, J.: (*Dejiny Cirkevného hudobného spolku*). Rkp.
- ⁸ Tauberová, Alexandra: *Johann Nepomuk Batka a jeho zbierka hudobnín*, Bratislava 1995, s. 39.
- ⁹ Lengová, Jana: *Hudobný romantizmus na Slovensku v r. 1830-1918*. 1. zv. Kandidátska dizertačná práca. SAV. Bratislava 1987.
- ¹⁰ *Statuten des Kirchenmusik-Vereines an der Stadtpfarrkirche des heiligen Nicolaus in der königlichen Freistadt Tyrnau 1838*. Rkp.
- ¹¹ Hrabussay, Zoltán: *Náčrt hudobného života v Bratislave do konca 19. storočia*. In: *Hudobný život* 1971, č. 6-7.

ANDREJ A FRANTIŠEK ŽAŠKOVSKÍ

slovenskí skladatelia

cirkevnej hudby

Alexandra Schmidtová

Podmienky pre slobodnejší spôsob myslenia, aké sa u nás vytvorili v posledných rokoch aj v konfesijných otázkach, by nemali ostať bez odozvy aj v spätnom pohľade na životné osudy a tvorbu slovenských skladateľov cirkevnej hudby. Slovenské i zahraničné archívy a knižnice priam vyzývajú interpretov a muzikológov k objavovaniu hodnotných umeleckých diel, ktoré dlhé roky nemohli zaznieť na koncertných pódiumoch či v chrámoch a nemohli byť predmetom intenzívnejšieho muzikologického štúdia.

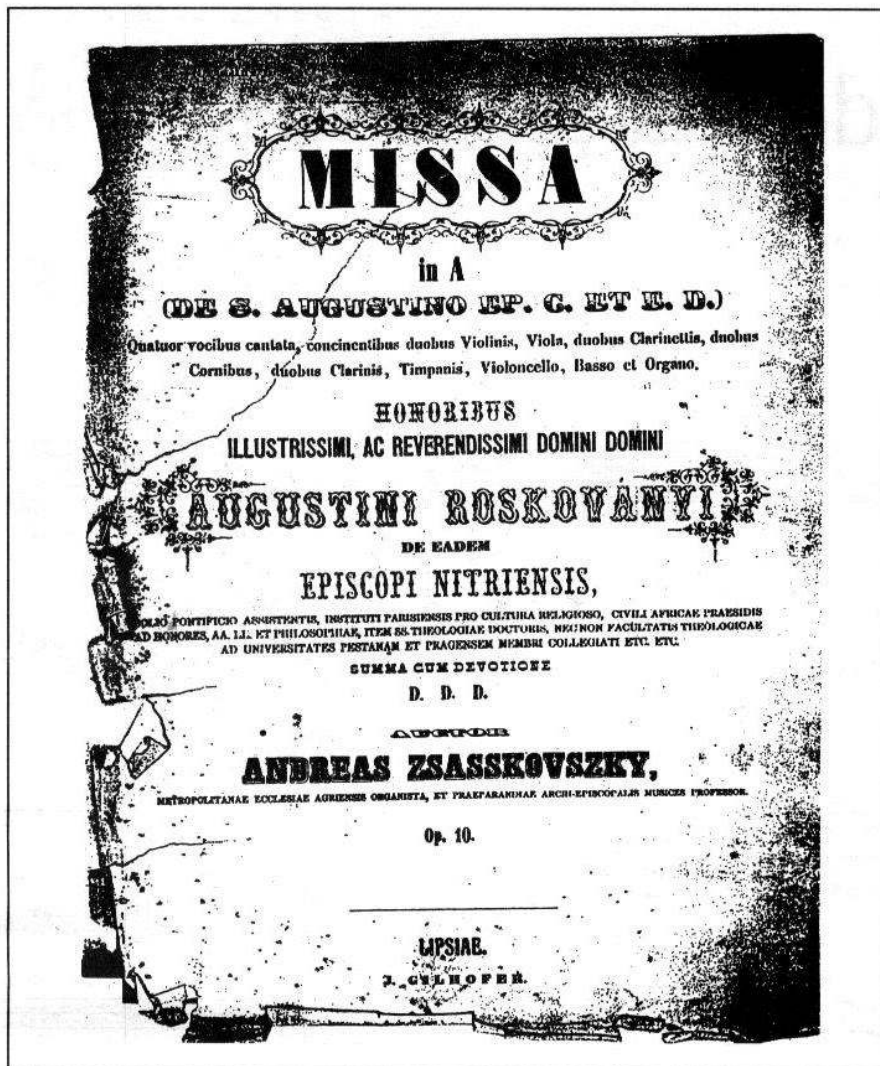
V 19. storočí komponovali cirkevné diela viacerí slovenskí skladatelia. Najvýznamnejšou umeleckou osobnosťou, ktorá kompozične zasiahla aj do tejto ob-

lasti tvorby, bol bezpochyby Ján Levoslav Bella (1843-1936). V slovenskej hudobnej histórii sa však ukrýva množstvo ďalších významných skladateľských osobností, ktoré sú dnes, žiaľ, takmer neznáme. Súčasťou hlbšieho poznania našich cirkevných dejín by preto malo byť aj objektívne zhodnotenie ich života a diela, vydávanie a následná interpretácia ich tvorby.

Skladateľská a koncertná produkcia cirkevných diel sa v minulom storočí na Slovensku sústreďovala okolo regionálnych farností, pričom dôležité postavenie mali diecézne a arcidiecézne centrá. Popri Ostrihome mala rovnaké metropolitné postavenie Jágerská arcidiecéza (jej sídlom bolo dnes maďarské mesto Eger), pod kto-

rú spadala veľká časť dnešného územia Slovenska: spišská, rožňavská a košická diecéza. V 19. storočí tvorilo mesto Eger prienik dvoch rozličných národov a kultúr - slovenskej a maďarskej, v ktorom sa takmer polstoročie starali o umeleckú úroveň a profesionalizáciu kultúrneho života dvaja rodáci z Dolného Kubína - bratia Andrej Žaškovský (1824-1882) a František Žaškovský (1819-1887).

Andrej a František Žaškovskí (spolu s ďalšími členmi hudobníckej rodiny Žaškovských) pôsobili pri katedrálom chráme v Egeri ako organizátori cirkevného hudobného života, interpreti a v poslednom rade ako skladatelia. Zároveň pedagogicky vplyvali na hudobnú odbor-

Originál vydania Omše A dur Andreja Žaškovského

nosť svojich nasledovníkov na učiteľskom ústave v Egeri (obaja študovali organ na Organovej škole v Prahe u K. Pitscha). Pre chrámový orchester, ktorý bol v minulom storočí neodmysliteľnou súčasťou hudobnej zložky liturgie, skomponovali viacero vlastných diel. Do stabilného repertoáru orchestra zaradovali aj diela svojich súčasníkov a významné cirkevné kompozície európskeho dosahu.

František sa väčšmi angažoval ako organizátor hudobného života, za hudobnú zložku v chráme zodpovedal ako dirigent a regenschori. Bola to náročná a zodpovedná práca, ktorá v sebe zahŕňala nielen kontakt s hudbou, ale neraz aj diplomaciu v jednaní s hudobníkmi a rózne disciplinárne zásahy. Väčší priestor na komponovanie mal vytvorený Andrej, ktorý zastával vtedy významný post organistu. Skomponoval pre tento nástroj viacero vlastných kompozícií. V roku 1876 vydal pod názvom *Palestrina* výber z diel orga-

nových majstrov a keďže bol činný aj ako pedagóg, roku 1880 vydal *Cvičnú školu pre organ*.

Najvýznamnejšou spoločnou prácou bratov Žaškovských je vydanie liturgickej príručky pre organistov a kantorov *Manuale Musico-liturgicum (Chorálna kniha obradov cirkevných)* v roku 1853 v dvoch verziách - slovensko-latinskej a neskôr v maďarsko-latinskej. Príručka mala v svojej dobe podobný význam aký má pre liturgickú hudbu 20. storočia na Slovensku *Jednotný katolícky spevník* Mikuláša Schneidra-Trnavského. Zjednotila svojvoľné, často až nevkusné hudobné produkcie kantorov v rámci liturgie, prispela ku konfesionálnej jednote dvoch rozličných národností, stala sa inšpiráciou pre zostavovanie oblastných liturgických spevníkov (napr. spevníky J. Egryho, A. Radlinského, J. Chládky, ale aj M. Schneidra-Trnavského) a v neposlednom rade priniesla obom bratom medzinárodné

uznanie a ocenenia v cirkevných hudobných spoločnostiach.

Hudobný odkaz bratov Žaškovských je dnes uložený v mnohých domácich i zahraničných archívoch a knižniciach. Predovšetkým kompozície Andreja Žaškovského (omše, antifóny, hymny, nešpory, ofertória, príležitostné piesne a skladby, organové diela a príručky, spevníky, ale aj hudobnokritické a pedagogické články) sú dokladom neobyčajnej obľúbenosti a ich častého používania. Jeho diela sa zachovali vo viacerých odpisoch a tlačiaci (vydané boli v Lipsku, Prahe, Viedni a Egeri) a tvorili súčasť repertoáru cirkevných hudobných spolkov a orchestrov (napr. Cirkevného hudobného spolku pri Dóme sv. Martina v Bratislave, Dóme sv. Alžbety v Košiciach, Dóme sv. Petra vo Viedni a i.).

Cirkevné diela slovenských skladateľov, bratov Žaškovských nevynímajúc, zneli pravidelne pri liturgii takmer v každom menšom kostole či chráme. Dnes, po reformách II. Vatikánskeho koncilu nie je recepcia týchto diel tak jednoznačná, avšak ako súčasť chrámových alebo svetenských koncertov by sa mohli stať jedinečnou súčasťou repertoáru hudobných telies.

Uzávierka
ďalšieho
čísła

20. augusta
1998

Ako predohrať pieseň JKS

Predohra na JKS 375 „Salve Regina”

mf

man.

Skladbu je možné hrať tiež ako dohru

Dohra na JKS 375 „Salve Regina”

The first system of musical notation is in 4/4 time and B-flat major. The treble clef part begins with a whole rest, while the bass clef part starts with a half note G2, followed by quarter notes F2, E2, and D2. A dynamic marking of *mf* is placed above the first measure.

man.

The second system continues the piece. The treble clef part features a series of eighth and quarter notes, including a triplet of eighth notes. The bass clef part provides a steady accompaniment with quarter notes.

The third system shows the treble clef part with a melodic line of quarter and eighth notes. The bass clef part consists of block chords. A dynamic marking of *f* appears in the final measure of this system.

ped.

The fourth system continues with the treble clef part having a more active melodic line with eighth notes. The bass clef part features a mix of quarter and eighth notes.

The fifth system concludes the piece. The treble clef part has a long, sustained melodic line. The bass clef part has a steady accompaniment. A dynamic marking of *rit.* is placed above the final measure.

Po páde socialistického režimu padla aj železná opona v realizovaní koncertov v kostoloch. Mnohí sme si vydýchli, pretože uskutočniť koncert duchovnej hudby profesionálnymi umelcami, telesami narážalo na ideologické nie. Krátko po novembri 1989 zaujali k tejto problematike - novému fenoménu v hudobnej kultúre u nás po mnoho-ročnej prestávke - stanovisko v Slovenskej liturgickej komisii a jej Hudobnej sekcii, predstaviac dokumenty, ktoré prinášajú v tejto problematike jasné stanovisko. Za uplynulých 6-7 rokov sme bohatší o skúsenosti i peripetie pri zabezpečovaní týchto hudobných podujatí. Pokúsím sa na niektoré poukázať.

V uplynulých rokoch prešli vo viacerých mestách kultúrne zariadenia transformačným procesom, často bez rešpektovania poslania toho-ktorého zariadenia a zanikli priestory na koncertnú aktivitu. Z jedného mestského

Ku koncertom v kostoloch sa žiada stanovisko

Silvia Fecsková

Chorus Salvatoris z Bratislavy – koncert v kostole sv. Mikuláša v Prešove

zastupiteľstva sa pri prerokovaní takejto situácie ozvali hlasy, že nič sa nedeje, veď v meste máme kostoly. O koncerty je postarané. Iná skúsenosť priniesla poznatok, že si pracovníci mestského úradu osvojili právo rozhodovať o konaní koncertu v kostole. Správca kostola bol doslova podrobený nátlaku, že koncert tam a vtedy musí byť. Nepomohla argumentácia, že pre uskutočnenie koncertu v kostole platia určité zásady a kostol je domom modlitby a aj keď je architektonicky pozoruhodný, nie je to dôvod k uvádzaniu profánnej hudby. Stretávame sa s tým, že priestor v rámci miestneho umeleckého festivalu nedostane konkrétny chrámový zbor, ale učiteľský spevokol (nová rafinovaná diskriminácia chrámových schol.) Nechcem teraz rozvádzať názor, že predsa tieto telesá sú nekvalitné. Spôsobilo to predchádzajúce obdobie.

Pokračovanie na strane 25

ADORO TE DEVOTE

v.
A D-ó-ro te devó-te, la-tens Dé-i-tas, Quae sub his
 fi-gú-ris ve-re lá-ti-tas : Ti-bi se cor me-um to-tum súb-
 ji-cit, Qui-a te conté-plans to-tum dé-fi-cit. A-men.

2. Vísus, táctus, gústus in te fállitur,
 Sed audítu sólo tuto créditur :
 Crédo quídquid dixit Déi Fílius :
 Níl hoc vérbo veritátis vérius.
3. In crúce latébat sóla Déitas,
 At hic látet simul et humánitas :
 Ambo tamen crédens atque cónfitens,
 Péto quod petívit látro paénitens.
4. Plágas, sicut Thómas, non intúeor
 Déum tamen méum te confíteor :
 Fac me tíbi semper magis crédere,
 In te spem habére, te dilígere.
5. O memoriále mórtis Dómini,
 Pánis vivus vítam praéstans hómini,
 Praésta méae ménti de te vívere,
 Et te ílli semper dúlce sápere.
6. Píe pellicáne Jésu Dómine,
 Me immúndum múncta túo ságuine,
 Cújus úna stilla sálvum fácere
 Tótum múnđum quit ab ómni scélere.
7. Jésu, quem velátum nunc aspício,
 Oro fiat illud quod tam sítio :
 Ut te reveláta cérnens fácie,
 Vísu sim beátus túae glóriae. Amen.

...aby som hlásal evanjelium

Text: Lk 4,18-19

Hudba: la-us

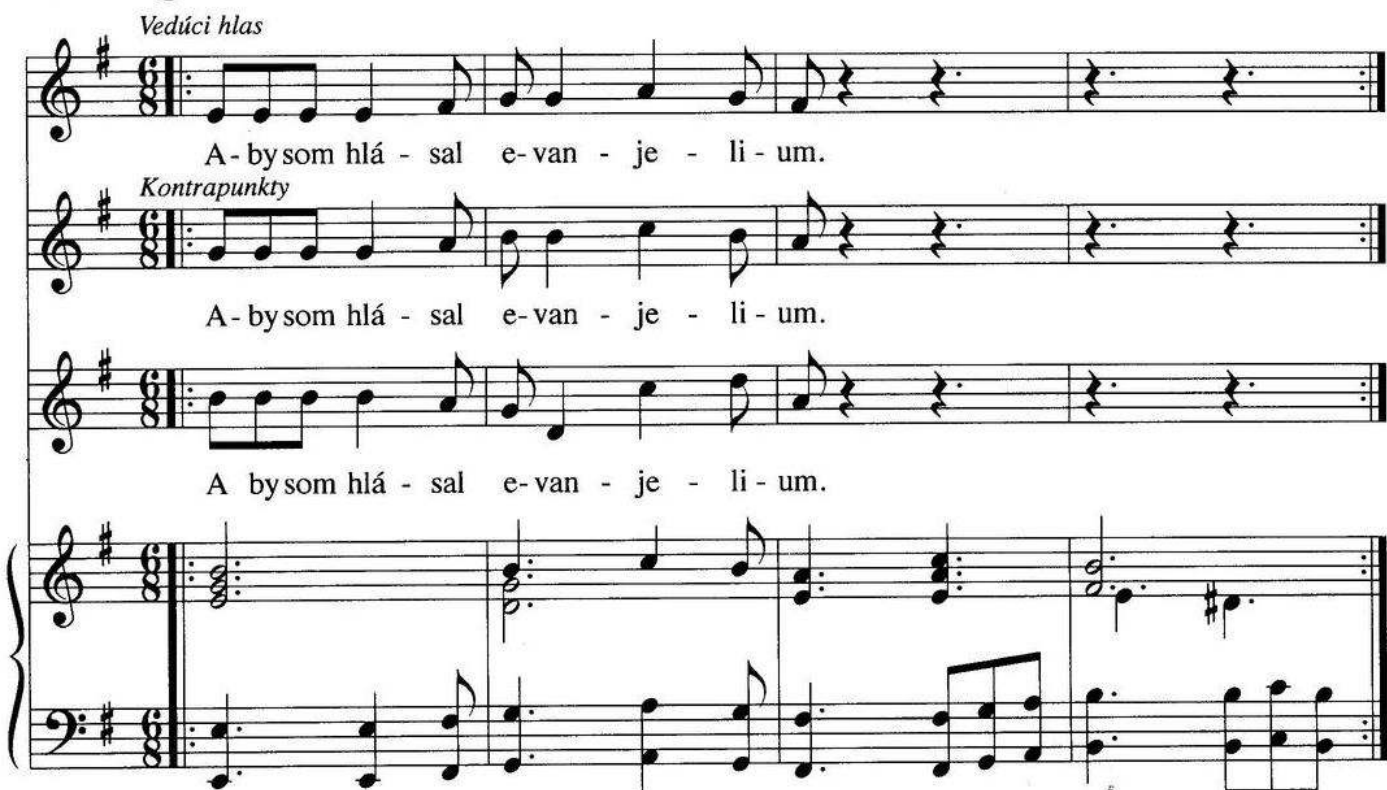
Vedúci hlas

Duch Pá - na je nado mnou, lebo ma pomazal, a by som hlá - sal evanje - li - um chudobným.

Kontrapunkt

Vedúci hlas

A - by som hlá - sal e - van - je - li - um.

Kontrapunky

A - by som hlá - sal e - van - je - li - um.

A by som hlá - sal e - van - je - li - um.

Sólo (časť zboru)

Po - slal ma o - známiť za - ja - tým, že bu - dú pre - pus - te - ní,
a slepým, že bu - dú vi - dieť;
u - tlá - ča - ných pre - pus - tiť na slo - bo - du
a o - hlá - siť Pá - nov mi - los - ti - vý rok.

Husle (flauta)

Poznámka k interpretácii.

Najprv sa zaspieva „Duch Pánov ... chudobným.” Potom začne ticho spievať vedúci hlas refrén „aby som hlásal evanjelium” so sprievodom organa a gitary a to sa viackrát opakuje vždy hlasnejšie; postupne sa môže pridať 1. a 2. kontrapunkt. Potom sólista alebo časť zboru zaspieva „Poslal ma oznámiť zajatým...” stále nad opakovaným tichým spevom refrénu so sprievodom organa. Potom možno znovu spievať refrén hlasnejšie s kontrapunktami alebo s husľovým či flautovým sólom. Skladbu možno zakončiť akordom e-mol.

Skladba je vhodná ako procesiový spev pri svätej omši o kňazstve.
Nihil obstat: Mons. doc. Vladimír Filo, predseda SLK
dňa 8. 6. 1998, č. 13/98.

58

Aleluja

Melchior Vulpus (1560–1616)
Nadhlas: Vlastimil Dufka SJ

Vokálny (inštrumentálny) nadhlas

Predohra F dur, č. 4

Velkolepo, brilantne (♩=120)

Jozef Varga

f marc.

ped.

sempre tenuto

man.

ped.

mf

piu legato

ped.

man.

First system of a piano score. The right hand features a melodic line with a crescendo hairpin and the dynamic marking *piu f*. The left hand plays a bass line with chords. A *ped.* marking is centered below the system.

Second system of a piano score. The right hand has a series of chords with a *m. d.* marking. The left hand has a bass line with a *man.* marking below it.

Third system of a piano score. The right hand has a series of chords with a *m. d.* marking. The left hand has a bass line with a *ped.* marking below it.

Fourth system of a piano score. The right hand has a melodic line starting with *Tempo I.* and *f marc.* The left hand has a bass line with a *ped.* marking below it.

Fifth system of a piano score. The right hand has a melodic line with a *miene, pomalšie* marking. The left hand has a bass line with a *sempre tenuto* marking.

Sixth system of a piano score. The right hand has a melodic line with a *ff* marking. The left hand has a bass line with a *ff* marking.

Chvál', duša moja, Pána

Lento (♩.56-58)

Text: Podľa Ž 146
Hudba: Viera Lukáčová

1. Chvál', du-ša mo-ja, Pá - na. Je - ho me - no svä - té stá - le zve - le - buj.
2. Chvál', du-ša mo-ja, Pá - na. Chváliť bu - dem Pá - na po ce - lý svoj ži - vot

On ti od púš - ťa všet - ky tvo - je vi - ny, lás - kou ťa chráni,
a Bo hu svoj - mu bu - dem pre - spe - vo - vať, kým len bu - dem žiť

On ti od - púš - ťa všet - ky tvo - je vi - ny, lás - kou ťa chrá - ni.
a Bo - hu svoj - mu bu - dem pre - spe - vo - vať, kým len bu - dem žiť.

I/98-2-61

Skladba „Chvál', duša moja, Pána” je vhodná na vďakyvzdávanie po sv. prijímaní.
Nihil obstat: Mons. doc. Vladimír Filo, predseda SLK
dňa 8. 6. 1998, č. 12/98.

Milovať ťa, Pane Amarte a ti, Señor

Aklamácia

Félix Zabala SJ

Slovenská adaptácia: V. Dufka SJ

Chcem mi - lo - vať ťa,
A mar - te_a tí, Se-

Pa - ne, vo všet - kých ve - ciach a všet - ko v te - be; vo
ňor, en to - das las co - sas, y_a to - das en tí. En

všet - kom mi - lo - vať ťa, vo všet - kom slú - žiť te - be.
to - do_a mar y ser - vir, en to - do_a mar y ser - vir.

Blahoslavenstvá

Text: Mt 5,3-10

Hudba: Vlastimil Dufka SJ

Dôstojne

S
A

1. Bla ho sla-ve-ní chu-dob-ní v du-chu,
 2. Bla ho sla-ve-ní pla-čú-ci,
 3. Bla ho sla-ve-ní ti-chí,
 4. Bla ho sla-ve-ní lační a smädní po spra-vod-li-vos-ti,
 5. Bla ho sla-ve-ní mi-lo-srd-ní,
 6. Bla ho sla-ve-ní čis-té-ho srd-ca,
 7. Bla ho sla-ve-ní tí,čo ší-ria po-koj,
 8. Bla ho sla-ve-ní pre-prenasledovaní pre spra-vod-li-vosť.

T

(1) lebo ich je ne-bes-ké krá-ľov-stvo.
 (2) lebo oni bu-dú po-te-še-ní.
 (3) lebo oni bu-dú de-dič-mi ze-me.
 (4) lebo oni bu-dú na-sý-te-ní.
 (5) lebo oni do-siah-nu mi-lo-sr-den-stvo.
 (6) lebo o-ni u-vi-dia Bo-ha.
 (7) lebo ich budú vo-lať Bo-ží-mi syn-mi.
 (8) lebo ich je ne-bes-ké krá-ľov-stvo.

Blahoslavenstvá možno spievať počas sv. prijímania.

Nihil obstat: Mons. doc. Vladimír Filo, predseda SLK, dňa 16. 11. 1996, č. 29/96.

Dokončenie zo strany 16

A nik z nás nepochybuje o tom, že potrvá určitý čas, aby sa situácia rázne skvalitnila. Umelecká agentúra si cez miestne kultúrne zariadenie presadí do kostola vianočný koncert, v dramaturgii ktorého je okrem niekoľkých vianočných kolied v závere programu samá profánna hudba.

Mohla by som uviesť viacero poznatkov i z osobnej práce v tejto oblasti ako predsedníčky bardejovského kruhu priateľov hudby, kde sme vytrvalo presadzovali dodržiavanie zásad chrámových koncertov a zároveň nesituovali koncerty ani v čase liturgických sviatkov tak, aby znemožňovali účasť záujemcov na inom hudobnom podujatí.

Zaiste treba urobiť i v tejto problematike kus osvetovej a výchovnej práce. Chce to aj ochotu rešpektovať požiadavky Cirkvi na dramaturgiu skutočne duchovných koncertov. Dovolím si tu zacitovať z *Inštrukcie Kongregácie pre bohoslužbu a sviatosti* pod názvom *Koncerty v kostelích* z 5. novembra 1987: „Správnym ocenením liturgické a náboženské hudby se majú křesťanští hudebníci a zasloužilí členové scholae cantorum - sborů cítit povzbuzení, aby v této tradici pokračovali a udržovali ji živou ve službě víry, podle výzvy Druhého vatikánského koncilu v jeho poselství umělcům: «Neodmítejte dát své nadání do služby Boží pravdy! Svět, ve kterém žijeme, potřebuje krásu, aby neupadl do zoufalství. Krása, stejně jako pravda, vnáší do lidských srdcí radost. A to díky vašim rukám»“ (Druhý vatikánský koncil, Poselství umělcům, 8. 12. 1965).

V dramaturgii takýchto koncertov sa môžu nachádzať: hudba liturgická, teda skomponovaná na liturgické texty (napr. omše), hudba náboženská - teda majúca náboženský obsah, charakter (napr. oratóriá, náboženské piesne a zbory), inštrumentálna hudba skomponovaná pre uvádzanie v kostole (najčastejšie sú to organové skladby), alebo skladby, ktoré sa v dobe vzniku v kostole uvádzali, ich interpretácia bola kostolu dedikovaná a samozrejme diela zodpovedajúce liturgickému kalendáru. Najčastejšie sa v praxi stretávame s nezrovnalosťami v čase adventu, keď si kultúrne inštitúcie žiadajú koncert s dramaturgiou nasledujúceho

liturgického obdobia - teda vianočného. Iste, tieto logické požiadavky si žiadajú aj zmenu v prístupe ku koncertom u samotných umelcov, či neprofesionálnych hudobníkov.

Ako s vyberaním vstupného? Umelci si za vystúpenie na honorár nárokujú. Vyššie spomínaná *Inštrukcia* v bode 10,c hovorí jasne: „Vstup do kostola musí byť voľný a zdarma.“ S realizáciou koncertu sú výlohy aj prevádzkovej povahy: úhrada za elektrinu, upratanie a pod. Žiaden farský úrad nemá finančné prostriedky navyš. Ak je kvalitný spoluorganizátor koncertu a počína si tak, že výška vstupného nie je pre neho zisková činnosť, ale z neho uhradí iba časť výšky honoráru a zostatok doplatí, myslím, že možno dôjsť ku vzájomne prospešnému konsenzu.

Príspevok *Koncerty v kostoloch* podpísaný Mons. Vladimírom Filom, predsedom SLK a Mons. Antonom Konečným, vedúcim HS SLK, ktorý priniesol ADORAMUS TE č. 1/1998 je vlastne okomentovaním dokumentov viažúcich sa k tejto problematike. Postrádame prehľadne zostavené stručné pokyny pre usporiadateľov koncertov v kostoloch s formulárom žiadosti. Žiadateľ by ho vyplnil po predchádzajúcom informatívnom rozhovore so správcom konkrétneho kostola alebo farského úradu. Prostredníctvom neho sa žiadosť postúpi na príslušný biskupský úrad, kde sa jeho

realizácia potvrdí alebo nie. Vo formulári by bola uvedená aj dramaturgia, aj záväzky žiadateľa, realizovanie záznamu z koncertu, napríklad TV, atď. Potom sa vyhneme takým situáciám, s akými sme sa stretli aj pri záverečných koncertoch Organových dní Jozefa Grešáka v Bardejove, keď Štátna filharmónia zaradila do programu Východoslovenskú symfóniu (Prelúdiu, Intermezzo a Tanec), či Komornú symfóniu, ktoré vôbec neboli komponované pre kostolný priestor. Je to iste práca navyš pre odborného konzultanta pre liturgickú hudbu príslušného biskupského úradu. Predložený podnet by určite prispel k ujasneniu postupov a pomohol ich realizácii.

Pri týchto svojich úvahách o koncertoch vychádzam z fundamentálnej skutočnosti: Kostol je znamením kresťanskej mystiky. Je miestom, kde sa Boží ľud zhromažďuje v spoločenstvo s Otcom, Synom a Duchom Svätým k počúvaniu Božieho Slova, k spoločnej modlitbe, k prijímaniu sviatostí a sláveniu Eucharistie. Pamätajme na Pánove slová: „Môj dom bude domom modlitby“ (Lk 19,46).

Skladatelia / interpreti gospel music v jej začiatkoch

Petra Remenárová

Podobne ako v ľudovej tradícii aj gospeloví speváci typicky kombinovali funkcie básnika a skladateľa účinkujúceho v jednej osobe a ich piesne sa šírili buď tradičným ústnym podaním, alebo nahrávkami. Ako sme toho svedkami aj v súčasnosti, nesústredili sa len na hudbu, ale viac na posolstvo, ktoré vychádza najmä zo štyroch evanjelií - Matúša, Mareka, Lukáša a Jána. Zdroje, z ktorých ich hudba vychádzala boli však rozmanitejšie a častokrát obsahovali osobnú skúsenosť.

(POKRAČOVANIE)

Medzi najdôležitejších predstaviteľov gospel music patria:

Thomas A. DORSEY (1894-1937) nazývaný mnohými predstaviteľmi gospelu „otec gospelovej hud-

by“. Narodil sa ako syn kňaza. Už v mladosti sa zaoberal hudbou a mal možnosť sprevádzať také speváčky ako Bessie Smith a Ma Rainey. Zlom v Dorseyho živote nastal, keď ho na *Národnom baptistickom zhromaždení* vo Filadelfii inšpirovali piesne Charlesa A. Tindliho. Inšpirovaný jazzom a bluesom začal tvoriť novú hudbu, ktorá však v tom čase bola považovaná za „diablovu hudbu“. Cirkev sa veľmi búrila proti tomu, aby sa hudba podobného typu hrávala v kostoloch. Najslávnejšie postavy gospel music z polovice nášho storočia pochádzajú z chicagskej tradície, ktorú založili Dorsey, Sallie a Roberta Martin.

Mahalia JACKSON (1911-1972) sa presťahovala do Chicaga v roku 1927 a čoskoro sa začala aktívne zapájať v kruhoch chrámovej hudby, spievala v kostolných zbo-

roch a v spirituálovom kvintete Johnson Singers. Jej zásluhou upútala gospel mu-

sic pozornosť celej svetovej verejnosti. Pravidelne nahrávala od roku 1946 a absolvovala viacero turné doma a v zahraničí. Do Európy prišla prvýkrát roku 1952.

Jej štýl bol distingvovaný práve vďaka jej kontraaltovému hlasu, širokému rozsahu a pôsobivosti. Takmer každá z jej piesní bola publikom veľmi dobre prijatá.

Clara WARD (1924-1973) spievala v rodinnom triu, ktoré sa skladalo z jej matky Gertrúdy a jej sestry Willy po tom, čo sa ich rodina usadila vo Filadelfii v roku 1925. I toto trio upútalo veľkú pozor-

nosť na výročnom koncerte *National Baptist Convention* v roku 1945. O dva roky neskôr sa skupina rozrástla o Marion Williams a Henriettu Waddy a názov skupiny sa zmenil na *Famous Ward Singers* (neskôr na *Clara Ward Singers*). Skupina oveľa viac nahrávala, cestovala. Dala sa aj na také iniciatívy, ktoré boli medzi gospelovými skupinami často hodnotené sporne. Napríklad *Ward Singers* boli na *Newport Jazz Festival* v roku 1961 prvou gospelovou skupinou, ktorá neváhala spievať v nočných kluboch a v roku 1963 prvou gospelovou skupinou, ktorá spievala v Radio City Music Hall v New Yorku a taktiež bola medzi prvými gospelovými skupinami, ktoré sa objavi-

li vo filmoch a gospelových muzikáloch (napr. Clara hrala hlavnú úlohu v *Hughess Tambourines to Glory* v roku 1963).

Ward mala okrem iných úspechov aj priamy vplyv na Little Richarda a tiež aj na Arethu Franklinovú.

James CLEVELAND (1931-1991) sa narodil v Chicagu a bol žiakom Roberty Martinovej. Vplývala na rozvoj jeho klavírneho štýlu a motivovala ho v písaní piesní. Na začiatku svojej

kariéry spieval so skupinami ako *Caravans* a *The Gospelaires*. Okolo roku 1959 vytvoril prvú zo svojich skupín *Gospel Chimes*. V roku 1960 získal veľké ohodnotenie a stal sa jedným z vedúcich predstaviteľov nahrávok ako boli *Love of God with the Voices of Tabernade of Detroit*. V tomto období sa tiež stal i duchovným a neskôr založil v Los Angeles *Cornerstone Institutional Church*. Bol najtvorivejším a najnadanejším skladateľom svojej generácie. Tým si vyslúžil titul „Crown Prince of Gospel“ (Korunný princ gospelu).

Edwin HAWKINS (nar. 1943) upútal pozornosť prvýkrát v roku 1969 nahrávkou *Oh, Happy Day*. Jeho skupina *Edwin Hawkins Singers*, jadrom ktorej boli členovia jeho rodiny,

sa vyvinula zo zboru mladých v kostole jeho otca. Skupina cestovala nielen po USA. Autorom veľkého množstva jej repertoáru je práve Edwin. Štýl vystúpení tejto formácie bol v tradícii soul-gospelu, zahrňujúc použitie elektronických nástrojov a syntezátorov.

Gospel party

S Máriou Podhradskou zo skupiny ATLANTA

Nielen v Bratislave, ale aj v iných mestách Slovenska sa začali objavovať plagáty pozývajúce na Gospel party. O čo vlastne ide, som sa opýtal človeka najpovolanejšieho, kedysi speváčky skupiny Bonas, dnes organizátorky podujatí Gospel party, Evy Chrobákovéj.

Evka, ako si sa dostala k poriadaniu koncertov Gospel party a čo to Gospel party je?

Ako šestnásťročná som začala spievať v kresťanskej rockovej skupine BONAS zo Zvolena. Boli sme mladí a mali sme elán, chceli sme hrať a dávať niečo zo svojho vnútra. Nebolo však ľahké prebojovať sa, lebo ľudí, ktorí pomáhajú mladým, je málo. Preto som sa teraz rozhodla aspoň takýmto spôsobom pomáhať mladým gospelovým skupinám, dávať im šancu na pódium.

Teda GOSPEL PARTY sú pravidelné (mesačné) koncerty, na ktorých predstavujeme popri známých hudobných skupinách aj tie začínajúce, neznámejšie.

Nebudem sa pýtať na tvoj vek, ale: ako dokáže tak mladé dievča, ako si Ty, každý mesiac usporiadať aspoň jeden gospelový koncert?

S Božou pomocou, s ľuďmi, ktorí mi pomáhajú v rôznych mestách. (Prvý, koho táto myšlienka zaujala, bol pán Repa zo Strediska kultúry na Vajnorskej ulici v Bratislave.) A samozrejme, vďaka štúdiu LUX, ktoré ma zamestnáva, takže to, čo cítim ako svoje poslanie, je aj mojou prácou, ktorú robím rada.

Určite máš už veľa skúseností s množstvom ľudí, ktorých musíš pri príprave koncertu osloviť. Medzi nich patria i samotní účinkujúci. Akí sú naši gospeloví muzikanti z Tvojho pohľadu? Ako sa s nimi spolupracuje?

Myslím si, že naša gospelová scéna je na dosť vysokej úrovni, niektoré skupiny možno aj na vyššej ako tie, ktoré bežne počúv z rádia. Nájdú sa však aj také skupiny, ktoré by chceli hrať, ale nemajú na to, preto

že na pódium nemôžem pustiť nič, čo sa jednoducho nedá počúvať. Našťastie, takých je len veľmi málo. Čo sa týka spolupráce, je to fajn. Nadväzujem priateľstvá s ľuďmi, ktorí sú ako ja, ktorých baví to čo mňa, majú rovnaké názory na gospelovú hudbu. Akurát ma trápi to, že nie vždy môžu za podané výkony dostať honorár, aký si zaslúžia, ale to je snáď problémom celej našej kultúry.

Koncert bez divákov by nebol koncertom. Čo hovoríš o našom gospelovom publiku?

Je veľmi živé. Mladí, ktorí chodia na koncerty tohto druhu sú nadšení, lebo to nie je pre nich len hudba, ale odnesú si z koncertu aj posolstvo, ktoré potom môžu prakticky podávať svojim rovesníkom, a taktiež dobrú náladu.

Čo ta motivuje k tomu, že mesiac čo mesiac znova a znova podnikáš ten vyčerpávajúci kolotoč prípravy koncertov?

Sú to práve tí mladí, o ktorých som hovorila. Tí, ktorí za mnou chodia po koncerte a ďakujú, tí, ktorí nám píšu každý deň do relácie Poltón. Oni sú zmyslom našej práce.

Čím je pre Teba osobne gospelová hudba?

Gospelová hudba? Všetkým. Ona ma priviedla k Bohu. Je i životným povolaním. A chvalabohu aj prácou. Ďakujem Bohu za to, že nemusím sedieť celý deň niekde v úrade.

V ktorých mestách sa poriadajú Gospel party?

Začali sme v SK Vajnorská v Bratislave, potom v UPC (Univerzitné pastoračné centrum) v Mlynskej doline, v Misijnom dome v Banskej Bystrici, v Žiline, v Trenčíne a pripravujeme koncerty v Košiciach, v Ružomberku...

Tento rok bol viac-menej skúšobný, aby sme zistili, aké budú reakcie publika. Cez prázdniny si dáme prestávku s Gospel party, pretože máme prácu pri príprave festivalu Verím Pane v Námestove a koncertného turné Šanca pre lásku.

Myslíš si, že časopis Adoramus Te má šancu pomôcť slovenskej gospelovej scéne?

Ak budú mladí ľudia o ňom vedieť, ak bude dostupnejší... a ak sa bude gospelu venovať viac, tak potom určite.

Máš nejaký špeciálny odkaz pre fanúšikov gospelovej scény?

Sledujte reláciu POLTÓN! Je tu práve pre Vás! Je to relácia o gospelovej hudbe, ktorú vysielame na STV každé dva týždne. Raz v nej predstavujeme zahraničné skupiny a druhýkrát môžete sledovať prvú slovenskú gospelovú hitparádu.

ZA ROZHOVOR ĎAKUJE
JURAJ DROBNÝ

Všetkých priaznivcov mladej gospelovej scény pozývame v dňoch 14.8.-16.8. 1998 do Námestova na festival

VERÍM PANE '98

Program:

Piatok - koncerty, modlitba Taizé
Sobota - duchovná obnova,
koncerty, piesne chvál
Nedeľa - koncerty, zahájenie turné
„Šanca pre lásku '98“

NA ČO SA MOŽETE TEŠIŤ?

Okrem osobných stretnutí s gospelovými hudobníkmi budete mať príležitosť na spoločné stretnutia v rámci adorácie, duchovnej obnovy, sv. omši, koncertov... a v neposlednom rade sa stretnete s nádhernou oravskou prírodou.

VŠETCI STE MEDZI NAMI VÍTANÍ!

1. a 2. mája 1998 poskytli Mestská hala v Trnave a chrám sv. Jakuba strechu nad hlavou hudobnému festivalu gospel music Lumen. Organizátormi boli združenie saleziánskej mládeže - DDM a mesto Trnava. Festival sa konal, tak ako i minulý rok, pod záštitou Petra Dvorského. Mottom festivalu bol citát: „Tí, ktorí žijú v láske, sú šťastní.“

Mal som možnosť zúčastniť sa iba druhého dňa festivalu a len programu v športovej hale. V prvý deň bola fahákom americká skupina Raze, z ktorej ohlas bol zreteľný ešte aj v priebehu soboty. Sobota začala „z ostrá“ vystúpením Atlanty. Z mnohých úst som začul, že dnes večer očakávajú vystúpenie českého Oborohu.

Ponúkam Vám niekoľko mojich postrehov z toho, čo sa udialo v útrobách mestskej športovej haly v sobotu od skorého poobedia do hlboké noci.

✘ Hneď na začiatku chcem zagratulovať organizátorom za odvedenú prácu. Od propagačných materiálov, cez zvládnutie rôznych organizačných peripetií, servis pre účastníkov (predaj kaziet, „cédečiek“, literatúry) až po výber, pozvanie a reálnu účasť mnohých kvalitných spevákov a skupín z celého sveta (Raze, USA; Haevenly Young Stars, Nigéria; a českých hostí Ester, Oboroh a Ram Adonai, samozrejme vrátane mnohých našich kapiel).

✘ Sobota bola v športovej hale jedna veľká, jedenásthodinová živá diskotéka. Skupina mládežníkov, väčšinou s vekovým priemerom 14-18 rokov tancovala a „šantila“ pred pódium prakticky v jednom kuse, len veľkosť skupiny závisela od známosti skupiny, alebo od počtu taktov za minútu v jednotlivých pesničkách. (Výnimkou pri vystúpeniach nebol veľký „had“ po zvyšnom voľnom mieste palubovky, so sprevádzajúcimi výkrikmi, pískotom a smiechom. Počas vystúpení sa hral volejbal s balónmi, tancovalo sa od čače po rôzne disco kreácie). Bolo mi to sympatické, ale... Sú skupiny, ktoré sú na takéto prejavy „stavané“. Problém nastal napríklad pri skupinách Ester a Oboroh, ktorých hudba a texty už (akosi) celkom nezodpovedali takýmto prejavom a tí, ktorí sedeli ďalej od reproduktorov mali jednoducho smolu... Ako jedno z možných riešení vidím paralelné vystúpenia, ako to bolo v prípade skupín Close Harmony Friends a Sklo, ktorých vystúpenie sa konalo vo Františkánskom kostole. (Niekoľko by mi mohol vytknúť, že „škatuľkujem“ skupiny, či i to, že takto majú poslucháči počuť čo najširší výber gospelových skupín. Isto, ale celkom inú atmosféru vytvára zvolenská skupina Crédo (ktorých vy-

stúpenie sa mi páčilo) a inú, napríklad Oboroh. A tí, ktorí prišli predovšetkým na Oboroh pokoj na počúvanie ich tvorby nemali.

✘ Milé bolo uvádzanie vystupujúcich skupín. Boli to rôzne scénky, pieseň, alebo slovné hračky, ktoré charakterizovali tú ktorú skupinu, alebo jej názov.

✘ Pozitívne hodnotím i udeľovanie ceny Hannsa. Jej zmysel mi síce trochu unikol, ale predpokladám, že išlo o ocenenie

✘ Po skončení programu som sa spýtal prváčky z miestneho katolíckeho gymnázia (zúčastnila sa na Lumene prvýkrát), čo hovorí na takýto festival. Odpoveď bola: „Super“. A tak som chcel vedieť, čo sa jej páčilo najviac. A odpoveď: „Ako čo? Všetko toho bolo tak veľa, že kto si to má pamätať...“ Ako dôležité vnímam to „Super“. Vnímam to ako jednu z alternatív na využitie voľného času mladými ľuďmi (spev v zboroch a skupinách, stretania sa a otvorené diskusie). Pri nevyhnutnom kritikom pohľade na texty, vystupovanie a posolstvo slovenských gospelových skupín (ich pohľad na vieru a tvorbu priniesieme v budúcom čísle) bol Lumen pre mladých ľudí v stredoškolskom veku v pozitívnom zmysle skutočne skvelá šou. Sú spojená

LUMEN '98

Skupina „3. DEŇ“ z Košíc

pravdepodobne najobľúbenejších skupín medzi kresťanskými mládežníkmi.

A tak napríklad Atlanta dostala Hannsa za vlastnú aktivitu - „za pud sebazachovy“. Kompromis akoby len tak - „za výskyt v slovníku cudzích slov“.

✘ Niektoré slovenské skupiny mali problém so sprievodným slovom k jednotlivým piesňam. Trocha ma to prekvapilo, ale očakával som, že skupiny, ktoré sú známe a uznávané ako veľmi dobré v hudobnom prejave sa budú snažiť priblížiť svoje posolstvo i osobne. Prejav niektorých pôsobil trochu detský.

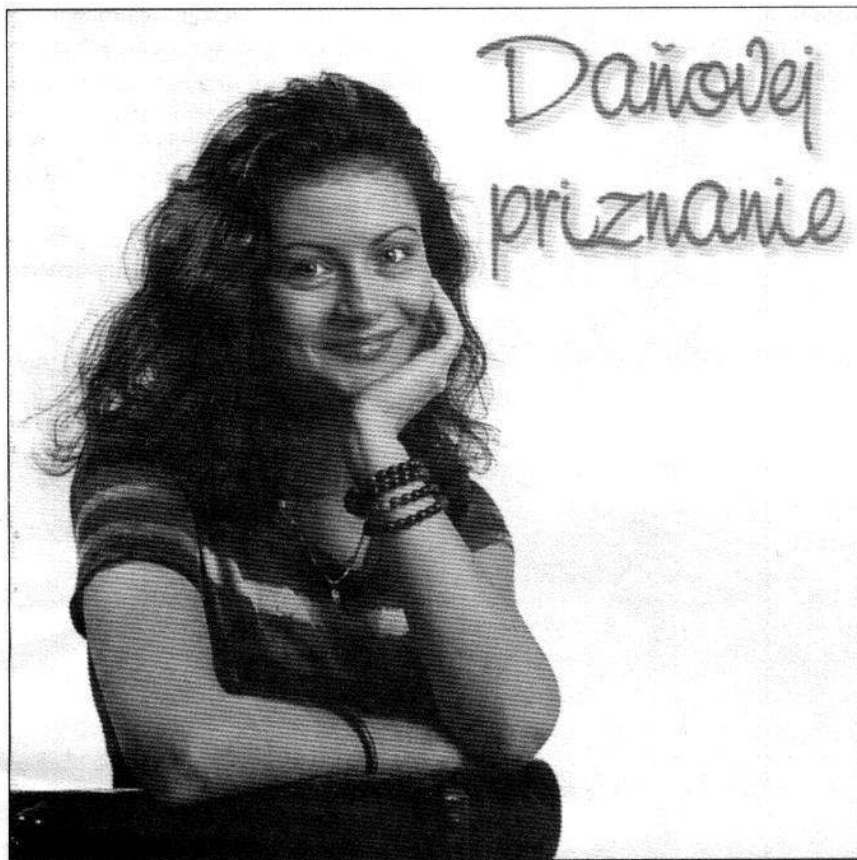
s peknými piesňami, pokusom podať pozitívne posolstvo, stretnutiami s kamarátmi z celého Slovenska ako i možnosťou naživo vidieť, aké tváre majú známe hlasy z kaziet, či „cédečiek“. Ak hovoríme o snahe zintegrovať gospel do súčasnej slovenskej hudby, tak u niekoľkých stovák mladých ľudí je to už realita. Verím, že títo si to nenechajú len pre seba.

Avšak zostáva vo mne otázka, či takto chceme vytvárať len vlastnú kultúru (napr. katolícku), alebo chceme byť súčasťou dnešnej kultúry a obohacovať ja našim prínosom.

KAMIL SLÁDEK

Daňovej priznanie

Vydavateľ: Lux media, 1998

Po spornom albume *Nedopovedané* (Cantate, 1994) speváčky Janky Daňovej, je toto CD so slovnou hračkou v názve vyzreté a kompaktné. Hudobne osciluje medzi funky, rockom a pop music, je však dostatočne vyprofilované na ucelený osobitý umelecký prejav. Tento album môže poslucháč počuť aj viackrát za sebou a predsa sa pritom nenudí, vždy nájde niečo zaujímavé, čo po predchádzajúcej orientácii výlučne na pop music je novým smerovaním Janky Daňovej. Táto cesta poskytuje tvorcom - Janka Daňová, Štefan Bugala (autori hudby), bohatý zdroj inšpirácie aj do budúcnosti. „Trefné“ sú aj texty (Bea, Miro Jurika, Majo Brezáni, Peter Farkaš), vyznievajú ako osobná výpoveď speváčky o jej vlastnom živote.

O kvalitný inštrumentálny sprievod sa postarali hudobníci Štefan Virág (klávesové nástroje), Michal Bugala (gitar), Juraj Gregorik (basgitar), Štefan Bugala (bicie nástroje). V jednoduchých piesňach si našli svoje miesto aj vydarené inštrumentálne sóla hudobníkov - Ruslan Nikolajev (saxofón), Michal Bugala, Lubo Horník (gitary), Štefan Virág (klávesové nástroje).

Pokiaľ ide o zaradenie tohto albumu a aj osobnosti speváčky Janky Daňovej do oblasti duchovnej hudby, tak ho možno skôr intuitívne cítiť v textoch, výraze, názoroch vyslovených

ných v interviu, ako i doterajšej kariéry Janky Daňovej. Z tohto pohľadu patrí toto CD jednoducho do kvalitnej produkcie modernej populárnej hudby a je len dobré, ak sa populárna hudba inšpirovaná v duchovnej sfére predkladá bežnému poslucháčovi pop music, ktorý je dnes doslova zaplavený brakom.

Viacero piesní z tohto albumu obsahuje melódie so zapamätateľnými poppevkami, moderným razantným rytmom, a preto má šancu znieť aj „na ulici“. Možno aj preto by bolo dobré vyvinúť úsilie pri propagácii a dostať Daňovej priznanie do denného rozhlasového vysielania.

YVETTA KAJANOVÁ

TRENČIANSKY BAZÁR

Vydavateľ: Lux media, 1998

Po troch MG albumoch prichádza folkrocková skupina Trenčiansky bazár s novým CD s rovnomenným názvom. CD obsahuje výber z posledných dvoch albumov *Hovoria* a *Vernisáž*.

„Keby sme navštívili naše slovenské chrámy, zistili by sme, že vo väčšine z nich spievajú počas sv. omší detské a mládežnícke zbory rôznej hudobnej kvality, ale všetky spievajúce z lásky k Bohu. Nie je tomu inak ani v okrese Prievidza. Mladí sú tu takí istí ako všade inde, ale treba si všimnúť, že len v samotnej farnosti Prievidza nie je len jeden, ale hneď viacero súborov. Všetky sme rad radom navštívili a teraz vám prinášame malé interview.

ktorá nám ho aj stručne charakterizovala. „Našou prvou akciou bola akadémia na Mariánskej púti v Prievidzi 13. 8. 1994. V tom čase sa zrodil aj náš názov - PRAMEŇ. A to asi preto, lebo našim zdrojom a prameňom je sám Ježiš Kristus. A aj my by sme chceli byť zdrojom lásky, pokoja a radosti pre iných. Odvtedy sa veľa zmenilo: obsadenie členov, nástroje aj repertoár piesní. V súčasnosti je nás okolo dvadsať ľudí. Z nástrojov máme zastúpené dve gitary, flautu, klávesy a elektrické bicie.

Na sídlisku Zapotôčky, ktoré sa pripravuje na stavbu katolíckeho centra a vznik samostatnej farnosti sa od minulého roka slúžia na ZŠ Dobšinského nedeľné sv. omše. Sestričky z kongregácie Dcéry Božskej lásky oslovili Danku Hudecovú, mimochodom výbornú akordeonistku, aby viedla pri týchto sv. omšiach detský zbor.

Danka, povedz nám niečo o sebe a o svojom pôsobení ako hudobníčky.

V rozmanitosti je krásna, alebo niečo o prievidzských spevokoloch

Prvý z navštívených bol detský zbor BARTOLOMEJČATÁ, ktorý vedie Zuzana Orlíková.

Zuzka, povedz nám niečo o vzniku spevokolu.

„Náš zbor vznikol v októbri 1993. Založili ho rehoľné sestry kongregácie Dcéry božskej lásky v Prievidzi. Hlavným dôvodom bolo spievanie na Vianoce počas jasičkovej pobožnosti. Keďže sa spievanie deťom zapáčilo, rozhodli sme sa, že budú pravidelne spievať pri detských sv. omšiach.“

Detské zbory používajú často ako hudobný sprievod gitaru, ako je to u Vás?

„Pôvodne sme spievali so sprievodom syntetizátora, neskôr sme pripojili gitaru, lebo veľa detských kresťanských piesní sa najlepšie hrá na gitare.“

Spievate len v kostole, alebo navštevujete aj iné podujatia?

„Okrem pravidelného spievania na detských sv. omšiach sa zúčastňujeme aj každoročných festivalov MLADÍ MLADÝM vo Veľkej Lehôtke (Prievidza) a ZVELEBUJTE PÁNA v Žabokreoch nad Nitrou (Partiánske). Ďalej je to Mariánska púť v Prievidzi a rôzne programy na Turfice, Vianoce a Veľkú Noc. Navštevujeme aj domovy dôchodcov, nemocnice a detské domovy.“

V polovici mája r. 1994 sa od detského zboru BARTOLOMEJČATÁ oddelili jeho niektorí členovia, ktorí mali veľkú chuť spievať mládežnícke piesne. Začiatky neboli ľahké, ale Božia ruka bola nad nimi. Vedúcou tohto zboru je Andrea Benková,

Spevácky zbor Bartolomejčatá na festivale „Zvelebujte Pána '97“ v Žabokreoch nad Nitrou

Spočiatku sme preberali klasické náboženské zborové piesne, ale postupne sme prešli na vlastnú tvorbu. Naši gitaristi Jozef Bikéry a Milan Benko sú autormi textov i hudby mnohých piesní. Tematicky sa dotýkajú všetkých období cirkevného roka a žánrovo sú to piesne sólové i zborové. ...a ďalšie vystúpenia? Zúčastnili sme sa troch ročníkov festivalu MLADÍ MLADÝM vo Veľkej Lehôtke a šiesteho ročníka festivalu ZVELEBUJTE PÁNA. Navštívili sme Zvolen, Banskú Bystricu, Bojnice, Handlovú a Kanianku, Železnú Breznicu, Žiar nad Hronom, Staré Hory a Beňuš, v ktorých sme vystupovali s našimi piesňami a akadémiami. Dúfame, že Božia ruka bude aj naďalej ochraňovať naše kroky.“

„Momentálne študujem na Konzervatóriu v Žiline, odbor akordeón. Už ako štvorročná som začala hrať na akordeóne a tento dar od Boha rozvíjam svojim štúdiom. Bola som na rôznych súťažiach v zahraničí - v Nemecku, Taliansku, Švajčiarsku, Španielsku, Poľsku. ...a spev? Dlhší čas som spievala v mládežníckom zbere Prameň.“

Váš spevokol sa volá NÁDEJ, prečo?

„Prvá prišla s týmto nápadom Sr. Daniela, FDC: „Vy budete nádejou pre sídlisko Zapotôčky.“ Nám sa to zapáčilo. Chceme byť nádejou pre sídlisko, lebo je tu dosť ľudí, ktorí sú od Krista vzdialení, ale chcú k nemu kráčať.“

Spievate prebraté piesne. S akým hudobným doprovodom?

„Máme dvoch gitaristov: Milana Benku a Sr. Martinku, ktorá pomáha ako sa len dá, vlastne zbor vedieme spolu.“

Okrem spevokolov pôsobí v Prievidzi aj jedna hudobná skupina. Jej netradičný názov SPRAY možno niektorých prekvapí, ale tí, ktorí si ich už vypočuli spoznali, že sú kresťanský orientovaní. Kapelníkom skupiny je Jozef Bullo.

Ako vznikla vaša skupina, aký máte repertoár a prečo sa volá SPRAY?

„Skupina SPRAY vznikla v decembri 1991 a našim domovom je Prievidza časť Veľká Lehôtka. Spolu s bratom sme sa vtedy rozhodli, že sa budeme zaoberať hlavne vlastnou tvorbou. Teraz máme v repertoári aj niektoré prevzaté mládežnícke piesne, ale aj tak hráme 90 percent vlastných piesní. Skupina má malé obsadenie – klávesy, elektrickú gitaru a digitálne bicie. Aby sa mladí stretli pri kresťanskej piesni, organizujeme od roku 1995 pravidelne v jeseni festival MLADÍ MLADÝM vo Veľkej Lehôtke. Okrem tohto nášho festivalu sme hrali na niekoľkých ročníkoch festivalu ZVELEBUJTE PÁNA, videli a počuli nás už mladí v Žiari nad Hronom, Topoľčanoch, Partizánskom... Často vystupujeme v Prievidzi (aj pri sv. omšiach). Treba ešte spomenúť, že u nás pôsobili už viaceré speváčky, ale jadro kapely tvoríme stále my dvaja s bratom.“

Čo sa týka názvu, SPRAY sa voláme asi preto, že tento názov znie rovnako vo viacerých rečiach.“

Týmto by sme mohli uzavrieť náš prehľad prievidzských speváckych zoskupení, avšak koniec ponechajme otvorený budúcnosti. Spevokoly sa rodia a zanikajú. Tie v Prievidzi žijú aj vďaka obetavosti a podpore sestričiek a kňazov. Za všetkých spomeniem len vdp. dekana Jána Bednára.

Na záver si dovoľm citovať slová Danky Hudcovkej: „Nezabúdaj, že hudobné nadanie je Boží dar, ktorý rozvíjame svojou prácou. Nebuďme nikdy skúpi a rozdávať melódie nielen tým, čo platia, ale aj tým, čo to potrebujú a uvidíš akú radosť nám to priniesie.“

Za rozhovor vedúcim súborov BARTOLOMEJČATÁ, PRAMEŇ, NÁDEJ a SPRAY ďakuje

BRANISLAV BULLO

Za donom Olosom

(11. 9. 1927 – 26. 2. 1998)

So skladateľom Pavlom Krškom po premiére v roku 1985
Snímka: František Šlachta

Usporiadať na Slovensku chrámový koncert v sakrálnom priestore bolo v 80. rokoch iba utópiou, zbožným želaním. Avšak salezián, prof. Štefan Olos a zánietenci pre vokálno-inštrumentálnu hudbu dokázali v chráme sv. Ondreja v Ružomberku pravý opak. Chrámové koncerty miešaného speváckeho zboru ANDREJ, ktoré sa ostinátne opakovali každoročne v júni celé dve decéniá a ich duchovno-umelecká hodnota sa stali magnetom pre odborníkov i najširšiu obec veriacich. Regenschori (formálne vedený iba ako organista) don Olos poskytoval návštevníkom svojich koncertov neobyčajne bohatý umelecký zážitok v podobe sytého a oduševneného spevu svojej scholy s jasným a klenutým stredoslovenským vokálom. Oporou do detailov premysleného programu bol spoľahlivý organový sprievod inž. Juraja Nižňanského, resp. orchestrálna zložka. Krátka rekapitulácia vzbudzuje rešpekt: 20 celovečerných koncertov, na ktorých odznelo 230 skladieb, z toho 3 oratória. Špecifikom týchto programov bola ich monotematickosť. Medzi najosobitejšie možno zaradiť program „Spievajme o tajomstvách sv. ruženca“ (1981) alebo koncert v jubilejnom roku Vykúpenia (1983) s ústredným motívom „Boží ľud vyznáva vieru“. Prof. Olos prikladal jednoznačný akcent na obsahovú zrozumiteľnosť vokálnej hudby pre najširšiu poslucháčsku obec v čase bezohľadnej ateistickej decimácie. Spievané slovo v slovenčine nenechalo adresáta ani chvíľu bezradným. A nielen jeho, ale aj nadšených amatérov - interpretov, pre ktorých regenschori (na tlačovinách pod pseudonymom Štos, resp. S.D.Boskov) pripravoval na poeticky vysokej úrovni deklamačne a hudobne správne preklady klenotov chrámovej zborovej literatúry; napríklad - J. Haydn: Hľa, nebo

nám rozpráva, G. F. Händel: Aleluja z oratória Mesiáš, V. Bühler: V Betleheme pastieri, B. Černohorský: Vrúčne sa modlil Mojžiš, J. Schnabel: Nebo jasá a zem plesá, J. Gruber: S jasotom vstúpil a ďalšie.

Každý koncert sa skladal z dvoch častí: z hudobnej a textovej. Text pripravoval poslucháčov na nasledujúcu skladbu, ktorá vypočutý text dotvárala. Aby don Olos zaistil dokonalú nadväznosť hudby a textu prizval k spolupráci takých majstrov slova, ako bol básnik Gorazd Zvonický, PhDr. Ján Považan,

vdp. Ludovít Jankufák, Gustáv Valach zo SND i člen zboru Andrej Kizek. Intepretmi sprievodného slova boli spočiatku sami speváci, potom kňazi z okolitých farností i laici.

Od r. 1984 sa datuje spolupráca s hudobným skladateľom Pavlom Krškom. Vtedy zbor ružomerského chóru na chrámovom koncerte v júni premiéroval jeho skladbu „Príbeh z evanjelia“. Slovenská chrámová hudba má v osobe prof. Pavla Kršku, rodáka z Ružomberka (uvádzaného pod pseudonymom Rubčan), osobnosť s výrazným morálnym kreditom, prinášajúcu svoje umelecké poslanstvo ešte v dobe totálnej náboženskej neslobody. Jeho skladby charakterizuje premyslená nuansová dramaturgia formy. Výber výrazových prostriedkov sa pohybuje na báze uvoľnenej tonality, je striedmy, s dynamickým a emotívnym pôsobením. Pri príležitosti 1100. výročia smrti sv. Metoda odznelo v Ružomberku malé oratórium pre recitátora, sóla, ženský zbor, miešaný zbor, dychové kvinteto a organ pod názvom „Konštantín a Metod“. Regenschori prof. Olos v r. 1986 naštudoval a úspešne uviedol oratórium P. Kršku „Peter - prvý z dvanástich“. Toto dielo má 5 častí a interpretujú ho recitátor, sólisti, miešaný zbor, 2 trúbky, 2 trombóny a organ. Význam Mariánskeho roka, vyhláseného sv. Otcem v r. 1987 zdôraznilo ďalšie autorovo dielo, vychádzajúce z technických možností muzikantov na ružomerskom chóre. Bolo to malé 7-časové oratórium „Zvestovanie“ pre tradičné vokálne obsadenie a organ s dychovým kvintetom.

Od dôkladne premysleného a pripraveného programu, kde nič nebolo ponechané na náhodu a improvizáciu (dirigent a organista don Olos bol veľký pedant) bol iba krôčik

Don Olos diriguje spojené zbory pri návšteve sv. Otca na Levočskej hore 3. júla 1995

Snímka: Oľga Kuniaková

k jeho zvukovej realizácii na MG záznam v rámci vlastných technických možností. Potom desiatky nemenovaných nadšencov dotvárali dielo, kopírovali ho a s vkusnou výtvarnou etiketou ďalej rozširovali ako posolstvo evanjelia svojej generácie. Archív chrámového spevokolu v Ružomberku zaznamenáva 29 programov na MG páskach. Osobitné miesto medzi nimi zaujíma kazeta

„50 rokov Jednotného katolíckeho spevníka“. Ňou sa prof. Olos manifestačne prihlásil k autorite slovenskej chrámovej hudby a jej dielu. Záznamy chrámového koncertu z Ružomberka počulo aj ucho sveta prostredníctvom vatikánskeho rozhlasu ešte pred r. 1989.

Široké pôsobenie dona Olosa zasahovalo pravdaže aj svet detí. Príležitostne vstupoval

do programov aj zbor detí so svojou animátorkou Dankou Záhorcovou (Velebí duša moja Pána - S.D. Boskov, Lurdské Ave Mária - G. Kronberg). Pán profesor starostlivo vyberal pre deti vtedy veľmi populárne rytmické piesne a nástojil na správnej deklamacii hudobnej i textovej, odstraňovaním neslovenských prízvukov.

Pre Slovenskú liturgickú komisiu prispel ako dôverný znalec gregoriánu žalmovými nápevmi v nových lekciónároch, ktoré predchádzali terajší používaný liturgický spevník medzispevov. Regenschori prof. Štefan Olos SBD bol hlavným aktérom slávnostného jubilejného koncertu chrámového spevokolu ANDREJ v Ružomberku, ktorý odznel v r. 1994 pri príležitosti 100 rokov existencie telesa. Bol dôstojným vyvrcholením hudobných ambícií vokálno-inštrumentálneho telesa, vychádzajúceho z tradícií Jozefa Chládeka, jeho pokračovateľov i známeho Alojza Pavču.

Dobrodružstvo jeho pohnutého saleziánskeho života začalo a skončilo na Liptove v rodnej Hubovej, kde ho objala slovenská zem. V časoch perzekuovania a bezohľadného ateistického náporu, keď sa nedalo robiť nič, čo je dnes samozrejme, dokázal on, oddaný ctiteľ Pomocnice kresťanov s Božou pomocou všetko. JAN SCHULZ

Mirko Krajči: Omša venovaná pamiatke sv. Gorazda

**Vydavateľ: Hudobný fond
Bratislava, 1998**

Duchovná hudba na Slovensku sa v týchto dňoch prezentuje novým hudobným dielom skladateľa Mirka Krajčiho, ktoré vydáva Hudobný fond v Bratislave, ako novú ponuku v oblasti sakrálnej hudby. Týmto hudobným dielom je omša, ktorú skladateľ venoval pamiatke sv. Gorazda. Omša vychádza ako vokálna partitúra a to v dvoch verziách. Prvou verziou je partitúra určená pre soprán, scholu, miešaný zbor, tri trúbky, štyri trombóny a bicie nástroje, druhá verzia je určená pre rovnaké vokálne zoskupenie s výnimkou inštrumentálnych partov, ktoré v tomto prípade nahrádza organový sprievod. V tejto partitúre je možné rovnako realizovať i skupinu bicích nástrojov, v závislosti od interpretačných možností daného hudobného telesa.

Omša je formovo rozvrhnutá na päť častí, s klasickou predlohou omšového ordinária s predpísaným latinským textom: Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus a Agnus Dei. Hlavným tematickým jadrom jednotlivých častí omše je predloha gregoriánskeho chorálu - jednoduchého latinského omšového ordinária Missa mundi. Autor vychádza systematicky z tohoto základu, t.j. z pôvodných gregoriánskych nápevov, ale nesnaží sa ich doslovné kopírovať. Hľadá vlastné prostriedky a možnosti, ktorými hudobné dielo spracúva. Z tohoto pohľadu je možné identifikovať dielo v dvoch rovinách. Prvou rovinou je omša, ktorá presne dodržiava liturgický text; tým zodpovedá pôvodnej predlohe omše. Druhou rovinou je vlastný kompozičný zámer, ktorý vedie k osobitému riešeniu skladby. Harmonická štruktúra skladby je postavená na modálnom, bezfunkčnom systéme. Hlavným jadrom akordickej zložky sú kvartové a kvartsekundové komplexy. Tým sa charakter skladby posúva až k melodike gregoriánskeho chorálu a vhodne korešponduje s danou predlohou pôvodných gregoriánskych nápevov.

Časť Kyrie je písaná v pomalom tempe a je spracovaná takmer výhradne polyfonicky. Je skutočným úvodom, introdukciou celej

skladby. Prelínajú sa tu dve tematické zložky: vlastná časť Kyrie a reminiscencia na gregoriánsky chorál.

Gloria je riešená rovnako polyfonicky, s výnimkou niektorých homofónne riešených úsekov, hlavne vo vokálnych partoch. Tempo rýchleho allegra je skutočným vyjadrením radosti, ktorá je pre túto časť typická. Úvodné zvolanie „Gloria in excelsis Deo“ intonuje schola, pokračuje organ alebo inštrumentálna zložka (podľa danej partitúry). Po krátkom úseku sa pripájajú zborové hlasy.

Credo je z textovej a obsahovej stránky najzávažnejšie. Preto je logicky v tomto prípade aj ťažiskom celej skladby. Z kompozičného hľadiska je možné rozdeliť Credo na niekoľko hlavných úsekov, ktoré sú zoradené podľa obsahu textu. V partitúre je možné identifikovať niekoľko kompozičných techník, ktorými autor jednotlivé úseky hudobne rozlišuje. Zaujímavou kompozičnou prácou je technika hovoreného slova; je riešená vo vokálnych hlasoch formou aleatoriky. Rovnako zaujímavým momentom sú neúplné zvolania „credo“, „credo in“ atď., vsunuté medzi jednotlivé úseky skladby.

Sanctus a Agnus Dei sú časťami, ktoré z kompozičného hľadiska v zásade nepri-nášajú nový materiál. V týchto častiach skla-

dateľ rovnako cituje gregoriánsky chorál a vhodne ho kombinuje s vlastnými úsekmi danej časti. Pomalá časť Agnus Dei omšu ako celok uzatvára.

Možno povedať, že omša Mirka Krajčího je profesionálne spracované dielo, viac z umeleckého ako liturgického hľadiska. Napriek tomu zachovanie liturgického textu v každej z jednotlivých častí poskytuje možnosť interpretovať dielo ako súčasť katolíckej bohoslužby.

Z technickej stránky je dielo pomerne dostupné, je prehľadne koncipované a nekladie príliš vysoké nároky na interpretov. Výnimkou sú niektoré úseky v organovom sprievode (sanctus) alebo úseky „parlando“ spracované formou aleatoriky v Crede.

Omša k počte sv. Gorazda Mirka Krajčího je rozhodne hodnotným a zaujímavým príspevkom v oblasti sakrálneho umenia na Slovensku a verím, že tu zaujme významné miesto.

JOZEF VARGA

Duchovná a organová tvorba Mikuláša Schneidra-Trnavského

Vydavateľ: Lux media, 1997

Hudbymilovná verejnosť sa v minulom roku mala možnosť zoznámiť s ambicióznym projektom. Bolo ním vydanie prvého dielu nahrávky duchovnej a organovej tvorby skladateľa a regenschoriho Mikuláša Schneidra-Trnavského (1881-1958). Ako úspech možno hodnotiť už to, že napriek súčasnému zlému stavu vo vydávaní zvukových nosičov s vážnou hudbou na Slovensku sa tento zámer vôbec mohol stať skutočnosťou. Bolo to najmä

vďaka podpore sponzorov - ich väčšia angažovanosť by mala byť riešením pri podobných chvályhodných podujatiach.

Dramaturgia CD je zostavená z diel, ktoré zhudobňujú latinské texty katolíckeho obradu. Výnimku tvorí záverečný hymnus trnavskej novény v slovenčine. V strede medzi ťažiskovými dielami (*Missa pro defunctis in c, op. 41* a *Missa in honorem Ssmi Cordis Jesu in Es*) sú umiestnené štyri prelúdiá pre organ. Skladby, sprístupnené na zázname, vytvoril autor v rozmedzí rokov 1901-1949.

Hneď na úvod sa žiada vyzdvihnúť vysokú interpretačnú úroveň tohto oživenia hudobného odkazu Trnavského ako celku, i keď to samozrejme nie je niveau úplne vyrovnané.

Prvá skladba nahrávky, komponovaná na text *Jubilare Deo* je určená pre miešaný zbor, orchester a organ. Už pri jej počúvaní badáme pre naše pomery skôr netypické poňatie romantickej hudby. Interpretačná koncepcia, z ktorej vyplýva i atmosféra a účinok skladby, zodpovedá radostnému významu slov.

Hlasy v homofónnej sadzbe nasledujúceho *Ave Maria* pre miešaný zbor sú vedené prirodzeným spôsobom. Interpretácia zvýrazňuje presnú deklamáciu v intenciách najlepších tradícií slovenskej zborovej školy, v symbióze s vyhraneným dirigentským názorom (B. Kostka). Je to predvedenie bez zbytočného balastu a nánosov v podobe manieristickej sentimentality a pseudooperných banalít. Na takéto vlastnosti sme žiaľ zvyknutí v mnohých produkciách cirkevnej hudby (dokonca aj predromantickej). Výhody rozvážneho prístupu k interpretácii sakrálneho romantického repertoáru sú zreteľné na celej nahrávke - do popredia vystupuje jasná a prehľadná tektonická štruktúra, kontúry brucknerovsky čistej Trnavského zborovej faktúry sa ešte viac zvýraznia. Skladby majú ťah a získavajú na presvedčivosti.

Nemienime generalizovať a stavať „oneginovské“, či „aidovské“ stvárnenie romantickej vokálnej hudby do negatívneho svetla, ak je opodstatnené. Často však počujeme v interpretácii nedostatočné zohľadnenie štýlu konkrétneho autora - je to niečo podobné ako napríklad spievanie Schubertovej omše spôsobom speváckeho zboru východnej ortodoxnej cirkvi. Tento štýl je pochopiteľne vhodný na zvukovosť hudby spracúvajúcej ruské pravoslávne texty...

Missa pro defunctis in c, op. 41 sa nesie v podobnom citlivo modelovanom duchu ako *Ave Maria in Es*. Dielo prvotriednych kvalít aj v európskom kontexte je ladené rôznorodými prvkami (polyfónia, monódiá, chorály, recitatívy) do kompaktného celku a poskytuje viaceré možnosti na prezentovanie kvality zboru i sólistov. V rámci kultivovaného zne-

nia zboru s organom mierne prekvapí sólista - tenor, zrejme nie úplne hlasovo vyzretý, čo sa prejavuje, napriek zreteľnej snahe, najmä v rozsahovo nižších polohách. Omša je však jednoznačne prínosom a obohatením nahrávky, a to aj vďaka sólistom (P. Noskaiová - alt, M. Dyttert - bas). Ich poňatie Trnavského hudby je vskutku inšpiratívne. Poslucháč si práve tu môže hlbšie uvedomiť životnosť tvorby „slovenského Schuberta“.

Prelúdiá pre organ zaujmú okrem autorovej invenčnosti aj zvukom nástroja, ktorý je i dnes použiteľný na koncertovanie a nahrávanie (čo je v súčasných slovenských pomeroch žiaľ netypické). Je zaujímavé, že *Prelúdiá* boli písané konkrétne pre tento organ - znejú na ňom naozaj výborne. (Nástroj je vzorovou ukážkou neskororomantického organárstva na našom teritóriu.) Nemalú zásluhu na zvukovom výsledku skladieb majú ich interpreti - P. Reiffers a S. Šurin.

Po rozsahovo prijateľnom „intermezze“ sólového organa nasleduje vhodne dramaturgicky umiestnená *Ave Maria in B* pre soprán, husle a organ. Táto kompozícia na text mariánskej modlitby je skladobne relatívne atypická. Vyznačuje sa totiž netradičným ostinátym organovým sprievodom. Nad ním sa v kánone pohybujú motivicky prepracované sólové hlasy. Ideálnu interpretáciu našla *Ave Maria in B* v speváckom umení J. Pastorkovej, ktorej podanie maximálne korešponduje s duchom skladby (melizmatická melódia je tu úzko previazaná s obsahom textu).

Missa in honorem Sanctissimi Cordis Jesu in Ex je ďalšou z kolekcie Trnavského „európskych“ skladieb. Podané diela by mali našich interpretov, dramaturgov i vydavateľov podnietiť k citeľnejšej aktivite a angažovanosti na oživení slovenského, no v tomto prípade nepochybne zároveň európskeho kultúrneho dedičstva. Omša nesie znaky zrelého majstrovstva. Rozličné hudobné prostriedky v nej slúžia na dosiahnutie jednoliateho umeleckého výrazu celku.

Isté výhrady sú možné voči interpretovej artikulácii gregoriánskej intonácie v Glória. V časti Krédo je však obdobné miesto predvedené príkladne. Interpretačne sa skladba nevymyká z celkovo vysokej úrovne nahrávky, čomu napomohol vyvážený a presvedčivý výkon sólistov, ako aj dirigenta, zboru a orchestra (Musica Vocalis a Capella Tirmaviensis).

Záverom treba len gratulovať zainteresovaným k vydarenému podujatiu, zaželať zvukovému nosiču úspech na ceste k publiku a poslucháčom hudby (nielen) na Slovensku čo najviac podobných projektov.

MÁRIO SEDLÁR

Najstarší učiteľský ústav v strednej Európe (180. výročie založenia)

Hfštka odchovancov bývalého učiteľského ústavu v Spišskej Kapitule sa už od júla minulého roka pravidelne schádza na Biskupskom úrade v Spišskej Kapitule, aby čo najdôstojnejšie oslávila 180. výročie založenia „Učiteľskej pripravovne“ v Spišskej Kapitule. Za tým účelom sa konštituoval Prípravný výbor pre zriadenie Pamätnej izby rímsko-katolíckeho učiteľského ústavu v Spišskej Kapitule v zložení:

Predseda: Mons. Andrej Imrich, pomocný spišský biskup

Podpredseda: Mgr. Ján Zentko, riaditeľ Biskupského úradu

Tajomník: Mgr. Jozef Cirbus

Členovia: Ing. Daniel Kováč, Doc. PhDr. Ivan Chalupecký, Andrej Fedák, Michal Gríger, Juraj Palguta, Vavro Cselényi.

Tiež sa konštituoval Prípravný výbor na usporiadanie vedeckého seminára koncom augusta, resp. začiatkom septembra 1999 v zložení:

Čestný predseda: Jozef Janek

Predseda: Michal Gríger

Tajomník: Mgr. Jozef Cirbus

Členovia: Andrej Fedák, Ladislav Kudzbel, Ondrej Štefík, Ľudovít Glonek, Jozef Krupa, Ján Žabka.

Budúci rok - Rok kresťanskej kultúry - bude významným výročím pre Spišské biskupstvo, ba pre celé Slovensko: Pripomenieme si 180. výročie založenia Učiteľskej pripravovne - „Institutum praeparandorum ad magisteria scholarum Ruralium almae Ciecezis Scepusiensis“ v Spišskej Kapitule v roku 1819. Sté výročie založenia pripravovne umlčalo doznívanie I. svetovej vojny. Zato dôstojne vynela oslava 110. výročia v roku 1929. Dokumenty sa zachovali vo vzácnom Pamätníku, ktorý zostavil profesor ústavu ThDr. Alojz Miškovič za spolupráce s profesorom a absolventom ústavu. Venovali ho „Najdôstojnejšiemu biskupskému sboru, ako protektorovi osláv, Osvietenému pánu biskupovi Jánovi Vojtaššákovi, ako vdržovateľovi a budovateľovi novej modernej budovy ústavu a Osvietenému pánu biskupovi Jozefovi Čárskemu, predsedovi Katolíckej školskej rady na znak úcty, oddanosti a vďačnosti“.

Vzdali hold zakladateľovi ústavu biskupovi Jánovi Ladislavovi Pyrkerovi, jeho nástupcom ako udržovateľom ústavu, ktorí mu venovali vzácnu otcovskú starostlivosť, ako aj rektorom seminára - riaditeľom ústavu, profesorskému zboru, diecéznemu kňazstvu a veriacemu ľudu za hmotnú a duchovnú podporu ústavu.

Žiaľbohu oslavy 150., 170. a 175. výročia totalita znemožnila, prípadne devalvovala, lebo po uzurpovaní vládnej moci ústav v roku 1949 zrušila. Dedičstvo Spišskej Kapituly - seminára i ústavu - mala v úmysle utopiť v prepahlisku dejín známymi represáliami voči biskupom, profesorom, kňazom i učiteľom. Dokumenty o tom prehovorila v pripravovanom Múzeu dedičstva Spišskej Kapituly.

Učiteľský ústav v Spišskej Kapitule za 130 rokov svojho trvania vchoval učiteľov a organistov pre dedinské, ale aj mestské školy a posielal ich ako svetlonosov vedy a viery do škôl i chalúp učepných na stráňach slovenských hôr i na rovinách riek.

Učiteľská pripravovňa v Spišskej Kapitule bola prvou školou tohto druhu v Uhorsku. Stala sa vzorom - prototypom škôl v štáte. Pre dejiny slovenskej pedagogiky má mimoriadny význam. Z pera jej prvého riaditeľa vyšli jej štatúty, osnovy, a najmä prvá učebnica pedagogiky (Pedagogia slovenská, Levoča, 1820). Jeho nástupcovia - riaditelia a profesori - mali prvotriednu erudíciu, boli vedecky a literárne činní. Medzi absolventmi ústavu (vyše 2000) sa môžeme stretnúť s hudobníkmi, skladateľmi, výtvarnými umelcami, spevákmi (Štefan Hoza a i.) jazykovedcami, sociálnymi činovníkmi, ale hlavne dobrými pedagógmi od základných škôl, cez stredné až po vysoké školy.

Vzhladom na to, že v prvých desaťročiach bola vyučovacím jazykom latinčina, pomocným jazykom slovenčina bernolákovskej kodifikácie, môžeme preparandiu pokladať za prvú a jediná bernolákovskú strednú školu v Uhorsku.

Od roku 1852 rozhodnutím biskupa Ladislava Záborského sa vyučovacím jazykom stala štúrovská slovenčina - 10 ro-

kov pred revúckym gymnáziom - a nedošlo k jej úplnému odstráneniu ani po nástupe maďarčiny v roku 1879, aj keď sa postupne stávala skromnou popoluškou.

Pomocným vyučovacím jazykom bola aj nemčina, lebo preparandia vychovávala učiteľov organistov aj pre nemeckých veriacich.

Preparandiu podporovali hmotne i morálne aj Židia a evanjelici. Môžeme ju vyhlásiť za demokratickú školu vo všetkých parametroch, aj keď jej primárny zástoj patril slovenským katolíkom. Na 110-ročnej oslave vyhlásil otec biskup Jozef Čársky: „Založenie a jestvovanie tohto ústavu podvracia lož, šírenú nepriateľmi kresťanstva, že Cirkev je nepriateľom vedy, osvety.“ Otec biskup Ján Vojtaššák, náš novodobý mučeník, vtedy potvrdil, že „... slovenský národ nebude sa hanbiť za tých učiteľov, organistov, ktorí sa na tomto ústave na svoje učiteľské a kantorské povolanie a život tu pripravovali.“

Preto sme sa aj my, už poslední dožívajúci absolventi ústavu, rozhodli dôstojne sebe i našej verejnosti pripomenúť a dôstojne oslaviť jeho 180. narodeniny a tak vyjadriť úctu a vďaka jej zakladateľovi a jeho nástupcom v biskupskej hodnosti, profesorom i všetkým, ktorí ho akýmkoľvek spôsobom podporovali v jeho snaženiach, a to tým viac, že Boh a národ tvorili v ňom nerozlučne a pevne zliaty fenomén vo vede i výchove.

Do konca augusta budúceho roku by sme chceli mať Pamätnú izbu v katolíckom seminári biskupa Jána Vojtaššáka tak pripravenú, aby si ju účastníci trojdňového vedeckého seminára mohli pozrieť. Preto sa obraciame na odchovancov ústavu i na širokú verejnosť, aby pomohli pri zriaďovaní múzea zozbieraním informácií o bývalých vyučujúcich i absolventoch ústavu. Všetok materiál: tablá, fotografie, výročné správy, diplomy, učebnice, notový materiál, všetko čo má súvis s učiteľským ústavom zasielajte na adresu: *Biskupský úrad, Spišská Kapitula, 053 04 Spišské Podhradie.*

JOZEF CIRBUS

Prvý veľkonočný týždeň v malom stredotalskom mestečku Loreto patril i tento rok tradične duchovnej hudbe. Podujatie, ktoré každoročne organizuje *Ente Rassegne Musicali „Nostra Signora di Loreto“* a ktoré združuje spevácke zbory z celého sveta, sa tento rok konalo pod záštitou prezidenta Talianskej republiky Oscara Luigiho Scalfaru. Ako už z názvu vyplýva, jedná sa o prehliadku a nie súťaž. Podmienkou účasti je program zložený zo zborovej literatúry duchovnej hudby, pričom dve skladby by

Methodist Church. Skladbu napísal francúzsky skladateľ L. Vierne pre miešaný zbor a dva organy. Organista David di Fiori si so sprievodom a sólovými pasážami poradil sám, vrátane registrácie a otáčania strán. Napriek komplikovanej akustike a zložitému rozmiestneniu jednotlivých strojov organa hral v dokonalej súhre so zborom.

So zaujímavým repertoárom sa predstavil maďarský zbor *Schola Cantorum Budapestiensis*. Spievali predovšetkým hudbu renesancie a baroka najmä z diel maďar-

Giovanni Canestri. Všetky zúčastnené zbory zaspievali spoločne naštudovaný program. V tohtoročnom 38. ročníku zaznela *Missa Domina Angelorum* od súčasného talianskeho skladateľa L. Capodaglia.

Po sv. omši nasledovalo slávnostné oficiálne uzavretie tridsiateho ôsmeho ročníka *Rassegna Internazionale di Cappelle Musicali* kardinálom Canestrim.

Svojím zameraním na duchovnú hudbu je prehliadka speváckych zborov v Lorete významným podujatím otvoreným pre ama-

Medzinárodná prehliadka speváckych zborov

Loreto, 15.-19. apríl 1998

mal každý zbor predniesť so sprievodom organa. Ďalšou podmienkou je interpretácia jednej skladby z repertoáru gregoriánskeho chorálu. Okrem toho všetky vybrané zbory naštudujú skladby, ktoré spoločne zaspievajú na slávnostnej nedefinovanej omši.

Hlavným miestom konania festivalu je samotná Basilica della Sancta Casa. Tu sa konajú aj mimoriadne koncerty. V tomto roku to bolo vystúpenie dómskeho zboru a orchestra z nemeckého Limburgu (Palestrina, Bach, Bruckner...) a organový recitál talianskej organistky Letizie Romiti. Prehliadky jednotlivých zborov prebiehajú v športovej hale na doobedňajších a poobedňajších vystúpeniach. Veľmi sympatické sú koncerty pre občanov mesta Loreto konané na rôznych miestach mesta. Svoju spolupatričnosť k loretskému festivalu demonštruje i predstaviteľ mesta. Dirigentov každého telesa spolu s organistami slávnostne prijíma na radnici samotný primátor.

Doteraz sa festivalu, ktorý sa tento rok uskutočnil 38-krát zúčastnilo 618 zborov z 330 miest, 45 národov zo štyroch kontinentov. Zo Slovenska sa prehliadky v Lorete zúčastnili celkovo 4 zbory. V tomto roku to bol spevácky zbor Technik z Bratislavy pod vedením Juraja Jartima. Treba poznamenať, že už pri prezentačnom koncerte v bazilike sa zaradil do kategórie tých lepších. Ďalej to dokázal tak pri interpretácii svetovej zborovej literatúry (Monteverdi, Schütz), ako i predvedením skladieb slovenskej proveniencie, z ktorých najväčší úspech zožal žalm *Iubilare Deo* od M. Schneidra-Trnavského vo verzii pre zbor a organ.

Majestátnym Kyrie z *Messe Solennelle* ohúrili poslucháčov *Cancel Choir Univerzity*

ských autorov. Dvanásťčlenný súbor z Bologne spieval tiež starú hudbu. Program zaspievali síce s „talianskym citom“, avšak bez akéhokoľvek zohľadnenia dobovej interpretácie. V podaní *Vocalensemble Darmstadt* zneli skvele predovšetkým diela nemeckých skladateľov J. G. Rheinbergera a C. H. Rincka. Moskovský *Detský zbor Vdchnovenije* uchvátil poslucháčov duchovnými skladbami pravoslávnej liturgie (Bortjanský, Česnokov...). Jednoducho bolo cítiť, že keď jednotlivé zbory spievajú „svoju hudbu“, dostáva ich interpretácia iné parametre.

Každý deň mali jednotlivé zbory „službu“ pri raňajšej sv. omši v bazilike podľa zadenia organizátormi. Na výber skladieb dohliadal organista baziliky.

V sobotu doobeda zaspieval každý zbor na námestí pred bazilikou ľudovú pieseň, pričom sa všetky zbory navzájom obdarovali suvenírmi.

Pekným každoročným zvykom je uctenie si obetí II. svetovej vojny tzv. „Canto della pace“ na poľskom cintoríne, kde zaspieval každý zbor jednotlivo. Nakoniec zaznela spoločne interpretovaná skladba *Gaude Mater Polonia*.

Nedľa, posledný deň festivalu, začala sprievodom zborov centrom mesta a pokračovala slávnostnou pontifikálnou omšou v bazilike, ktorú celebraval J. E. kardinál

Basilica della Sancta Casa – miesto konania festivalu

térské, predovšetkým chrámové zbory. Profesionálne hudobné telesá sa môžu uchádzať o účinkovanie na mimoriadnych koncertoch. Ich výber však podlieha prísnejším podmienkam. Každopádne však účasť na tomto podujatí môže byť pre zúčastnených neobvyčajným zážitkom, a to nielen umeleckým, ale aj duchovným. Románsko-gotická bazilika opatruje totiž vo svojom vnútri múry domčeka z Nazaretu, kde ako oznamuje nápis na oltári **verbum caro factum est**.

STANISLAV ŠURIN

Kontakt: Ente Rassegne Musicali Loreto - Piazza della Madona - Tel./Fax 0039-71-970 648

V živote človeka je veľkým šťastím a možno neopakovateľnou príležitosťou, keď sa môže zúčastniť na študijnej ceste cirkevnej hudby do Anglicka. Takáto príležitosť sa naskytla trom hudobníkom zo Slovenska (Dr. Emese Duka-Zólyomi, István Stubedek a Monika Józsa), keď sme sa zúčastnili 6-dňovej študijnej cesty organizovanej Maďarskou spoločnosťou cirkevnej hudby (Budapešť) - v dňoch od 29. a-

ukázal účastníkom vzorovo peknú liturgiu a hudbu v anglických kostoloch, spočívajúcu na prastarých tradíciách.

Hlavným organizátorom, odborným sprievodcom a myšlienkovým otcom v jednej osobe bol počas cesty profesor László Dobszay, vedúci katedry cirkevnej hudby na Hudobnej akadémii Franca Liszta v Budapešti. Vďaka nemu sme odcestovali do Anglicka vyzbrojení už cennými po-

viac nás zaujali večery (Evensong) v jednej z najväčších katedrál - Christ Church Cathedral. Táto katedrála je kostolom, ktorý patrí Christ College a zároveň je centrom oxfordského arcibiskupstva. Časť katedrály bola postavená ešte v VIII. storočí (college založil v roku 1530 Henrich VIII).

Tu sa nám naskytla možnosť prehliaďnúť si vnútornú architektúru anglikánskych kostolov, ktoré sa v mnohom líšia od kato-

PO STOPÁCH CIRKEVNEJ HUDBY v Anglicku

Westminsterské opátstvo v Londýne (Westminster Abbey)

príla do 4. mája v Anglicku, konkrétne v Oxforde a Londýne. V našej 120-člennej skupine boli predovšetkým duchovní, kantori, zborníci a pod., všetci členovia vyššie spomínanej spoločnosti. Poslaním pútnickej cesty bolo predostrieť a na mieste

nejakým zázrakom dostať do stredoveku. Podľa cestopisnej knihy sa tu na každej štvorcovej míle nachádza 653 historicky významných budov. Počas našej krátkej dvojdňovej návštevy sme mali samozrejme čas aj na prehliadku mesta, ale omnoho

znatkami z oblasti cirkevnej histórie Anglicka, anglikánskej liturgie a liturgických hudobných tradícií, ktoré sme získali na spoločnom stretnutí desať dní pred odchodom. Bez týchto vedomostí by sa bola naša cesta možno degradovala miestami len na holú turistiku.

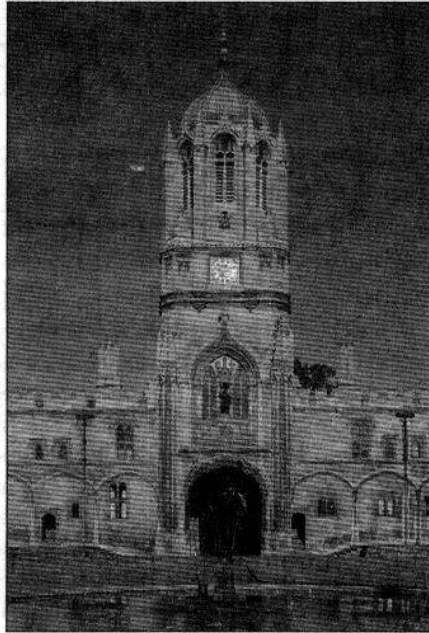
Prvou našou zastávkou v Anglicku bol historický Oxford preslávený svojou univerzitou a študentskými domovmi špecifickými skoro pre celé Anglicko, tzv. college. Prechádzajúc prastarými ulicami sme mali pocit, ako by sme sa

líckych chrámov. Vo väčšine kostolov v Anglicku je tzv. chapel - kaplnka, ktorá je - možno povedať - kostolom v kostole. Od lode je oddelená múrom, v ktorom je vybudovaná brána smerom do vnútorných priestorov, kde sa vlastne konajú bohoslužby. V tejto bráne čakajú návštevníci uvádzači, oblečení v čiernych šatách alebo plášťoch, ktorí usmerňujú účastníkov bohoslužby po ich príchode a pri usadení, prepožičajú im textový a notový materiál obradu. Zároveň sú strážcami, ktorí dbajú na to, aby po začiatku bohoslužby už nikto nechodil ani von, ani dnu. Z dreva vyrezané, pestro zdobené lavice, tzv. štalumy sú umiestnené v trojrade okolo stien vnútorného kostola, vpredu je samozrejme oltár.

Neoddeliteľnou súčasťou anglikánskej bohoslužby je spevácky zbor, väčšinou umiestnený v strede alebo v zadnej časti kostola, v dvoch oproti sebe stojacich dvojradoch. V Christ Church sme si vypočuli aj nácvik zboru pred večerami. Zbor nás prekvapil mimoriadne vypracovanou hlasovou kultúrou, so zvukovým zafarbením miešaného zboru, napriek tomu, že zbor tvorilo len 12 mužov (kontraalt v takýchto zboroch vždy spievajú muži). Ďalších 12 členov zboru - chlapcov malo v deň našej návštevy voľno.

Druhý deň nášho oxfordského pobytu sme sa zúčastnili nácviku chlapčenského zboru v New College, ktorý bol založený v r. 1379. Zároveň sme prostredníctvom dlhotrvajúceho rozhovoru s dirigentom zboru nazreli do každodenného života tohoto vzdelávacieho ústavu a jeho zboru. Mohli sme spoznať organizačnú štruktúru a mechanizmus fungovania univerzity. V podvečer na bohoslužbe v tamojšom kostole

sme si taktiež vypočuli chlapčenský zbor, teraz už rozšírený aj o dospelých spevákov. Okrem toho sme sa zúčastnili dvoch anglikánskych bohoslužieb v Oxforde, v kostole Magdalen College a v Londýne vo Westminster Abbey. Na týchto miestach sme sa všade mohli presvedčiť, ako veľmi krásne a bohato je vypracovaný každý, aj ten najmenší detail obradu. Pohyby službukonajúcich v liturgii (asistencia, zbor) sú tradične organizované, vychádzajú zo stredovekých zvyklostí, ktoré sú dodnes zachované, resp. obnovené. Na začiatku bohoslužby uvedie zbor muž oblečený v slávnostných šatách (ceremoniálmajster). Ďalší muž privádza asistenciu: nosičov svietnikov so sviecami, poslujúcich s dymiacim kadidlom, diakonov a kňaza, v závislosti od toho, aká veľká je asistencia. Každý ďalší pohyb počas bohoslužby je takisto pekne skomponovaný, taktiež aj odchod. Zistili sme, že ceremoniál je takou istou umeleckou súčasťou bohoslužby, ako hudba. A hudba je pritom v každom prípade umeleckou produkciou na veľmi vysokej úrovni. Spevácky zbor pozostáva väčšinou z 14-20 chlapcov, spomedzi ktorých najmladší (6-7 roční) ešte nie sú jeho plnohodnotnými členmi. Zúčastňujú sa síce každej skúšky a každej bohoslužby, ale do spevu sa ešte nezapájajú v plnej miere. V zbere ich možno rozlíšiť na základe inofarebného liturgického rúcha. Chlapci spievajú v zbere hlasy discantu (soprán I, soprán II). Okrem nich je zvyčajne v zbere ešte 12 mužov, ktorí spievajú hlasy kontraalt, tenor a bas. Zbor je symetricky rozdelený do dvoch oproti sebe stojacich radov. Každý spevák má samostatný pult vybavený osvetlením. Ich repertoár je veľmi bohatý. Spievajú gregoriánsky chorál, žalmy (anglican psalms), motetá (anthems) a hymny.

Christ Church v Oxforde

V ich repertoári je zastúpená široká paleta diel umelcov renesancie, ale spievajú aj omše od Mozarta, skladby Haydna, Mendelssohna, Brahmsa, ale takisto aj diela 20. storočia, v programe zboru Christ Church Cathedral sme našli napríklad aj omšu od Stravinského. Repertoár zboru je totiž vo väčšine prípadov určený tri mesiace dopredu a návštevník bohoslužby sa s ním môže oboznámiť. Program je na každý deň presne rozpisovaný. Zvláštnosťou je, že za tri mesiace sa skladby ani raz neopakujú, to znamená, že speváci ovládajú úžasne široký repertoár.

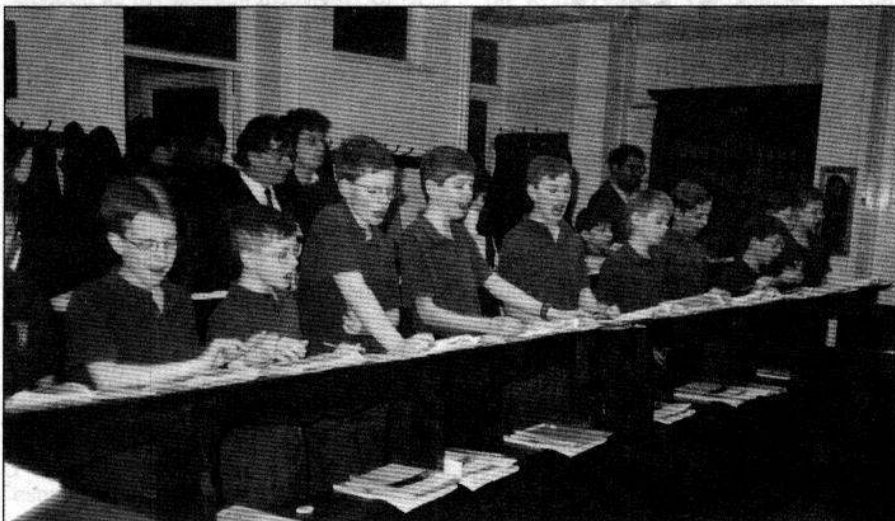
Na niekoľkých miestach sme sa mohli zúčastniť skúšok chlapčenských zborov, ktoré boli veľmi poučné a plné zážitkov (napríklad už spomínaná skúška v Oxforde v New College, v Londýne skúška vo

Westminster Abbey a Westminster Cathedral). Prekvapením pre nás bolo, že chlapci počas celej skúšky stáli a aj tu mal každý pre seba samostatný pult. Do zboru vyberajú chlapcov od útleho veku (6-7-ročných), pričom prvoradým kritériom je predovšetkým inteligencia a nie dobrý hlas. Nacvičujú náročné skladby: gregoriánsky chorál, ale väčšinou najmä viachlasnú polyfóniu. Ten, kto počas nácvičky spraví chybu, automaticky zdvihne ruku, priznávajú svoju nepresnosť. Spievajú náročné skladby takmer z listu. V ich nácvičke síce figuruje výučba niektorého hudobného nástroja, ale spev z listu ich nevyučujú, zato „najlepším učiteľom“ pre nich je každodenná prax (skúška, resp. vystúpenia na bohoslužbách). Časť dospelých spevákov sú profesionáli, ale ako nám povedal dirigent zboru v New College, aj chlapcov pokladá za profesionálov - denno-denne sa zúčastňujú tvrdého nácvičky a náročných vystúpení. Naučia sa tak koncentracii a sebadisciplíne.

V londýnskej westminsterskej katedrále sme sa zúčastnili aj na katolíckej sv. omši a v Brompton Oratory sme boli na katolíckych večerách. Na poslednom spomínanom mieste sú v zbere aj dievčatá. Na týchto katolíckych bohoslužbách sme mali príležitosť vidieť, ako vplýva na slávnostný ceremoniál liturgie a hudby blízkosť anglikánskej cirkvi. Presvedčili sme sa, že katolícky obrad nie je o nič chudobnejší, každý deň v týždni (okrem soboty) je slávnostná sv. omša za účasti kompletneho zboru, s plnou asistenciou, predtým sa konajú v bočnej kaplnke večery.

Počas troch dní nášho londýnskeho pobytu bolo samozrejme pre nás pripravených viacero alternatívnych cirkevno-hudobných programov, každý si z nich mohol vybrať ľubovoľne, podľa svojho záujmu a časových možností. Päť dní v Anglicku (Oxford, Londýn) je pomerne krátka doba, ale aj tá nám môže poskytnúť nesmierne veľa informácií, zážitkov, skúseností. Napriek tomu, že sme boli svedkami väčšinou anglikánskych obradov a bohoslužieb, z ich vzorovej asistencie, spevu na vysokej umeleckej úrovni a z celkovej organizovanosti môžeme čerpať aj pre našu domácu prax - tak učiteľia hudby, ako aj kantori, služobníci bohoslužieb. Myslím, že všetci účastníci cesty sa zhodnú na tom, že sme poznali kus histórie Anglicka. Boli sme tam, aby sme sa pri ďalšej novej príležitosti znovu vrátili.

MONIKA JÓZSA

Nácvička chlapčenského zboru Westminsterského opátstva

Festival AD UNA CORDA v Pezinku

V dňoch 30.4.-3.5. 1998 sa v Pezinku úspešne uskutočnil II. ročník medzinárodného festivalu chrámových zborov AD UNA CORDA, ktorý bol venovaný nedožitému 90-tinám hudobného skladateľa a pezinského rodáka Eugena Suchoňa. Festival bol dôstojným podujatím v rámci Roku Eugena Suchoňa vyhláseným Národným hudobným centrom. Význam tohto podujatia zvyrazňuje i fakt, že záštitu nad ním prevzali bratia Peter a Miroslav Dvorskí.

Okrem domáceho chrámového zboru AD UNA CORDA sa predstavili i miešaný spevácky zbor Kantorei Graz z Rakúska, 70-členný detský zbor Vesna z Moskvy, celoslovenský zbor Adoremus z Vrábľov a zbor Romeiko z USA. Samostatné koncerty zúčastnených zborov potvrdili vysokú umeleckú a spoločenskú

úroveň festivalu, čím naplnili jeho základné poslanie - šírenie chrámovej hudby a tým i umožnenie širokej verejnosti rozširovania vedomostí v oblasti chrámovej hudby. Zbor Kantorei Graz sa predstavil skladbami výhradne renesančných autorov, Adoremus ich doplnil religióznymi skladbami z 20. storočia. Interpretácia národných skladieb ruských autorov v podaní detského zboru Vesna bola pre národných poslucháčov balzomom pre uši. Byzantskou vokálnou a inštrumentálnou hudbou obohatil festival svojím vystúpením zbor Romeiko (Gréci), ktorý sa venuje štúdiu a prednesu tejto hudby. Vyvrcholením podujatia bol galakonzert, na ktorom sa zbory predstavili štyrmi religióznymi a jednou ľudovou skladbou. Tu spoločne odznela za prítomnosti 90-ročného dirigenta, skladateľa a pezinského

rodáka Ludovíta Rajtera jeho skladba Justorum animae, ktorá určite zostane v repertoári všetkých zúčastnených zborov. Motto festivalu AD UNA CORDA, teda „na jednej strune“ sa opäť stalo vyjadrením nielen súzvuku, porozumenia v hudbe, ale i v celom našom živote. Záverečnou slávnostnou sv. omšou, celebraval ju prezident ekumenického hnutia Pax Christi otec biskup Rudolf Baláž, počas ktorej zneli spevy všetkých zúčastnených zborov i gestorov festivalu, sa naplnil duchovný rozmer festivalu.

Tak náročné podujatie akým bol medzinárodný festival AD UNA CORDA by nebolo možné usporiadať bez obetavosti a zánietenia mladých ľudí z pezinského chrámového zboru, bez pochopenia a nezištnej finančnej či materiálnej pomoci sponzorov. Festival v Pezinku bol dôkazom, že pri spojení množstva dobrých a vzácnych ľudí sa v dnešnej dobe rodia podujatia, ktoré majú hlboký zmysel a otvárajú cesty k porozumeniu a spolupráci medzi ľuďmi, cirkvami a národmi. Ostávame v nádeji, že v roku 2000 bude III. ročník festivalu AD UNA CORDA v Pezinku veľkým sviatkom nádhornej hudby.

MARIÁN ŠIPOŠ

Námestovské hudobné slávnosti

V dňoch 6. a 7. júna privítalo oravské mestečko Námestovo chrámové spevácke zbory zo Slovenska a Poľska - účastníkov VIII. ročníka medzinárodného festivalu cirkevných speváckych zborov „Námestovské hudobné slávnosti“. Do Námestova pricestovali zbory, ktoré na základe zaslanej audio nahrávky vybrala odborná komisia (zostavilo ju NOC v Bratislave) a súťažili tu v dvoch kategóriách (v kategórii komorných zborov do 24 členov a miešaných zborov do 40 členov). Ich výkony v rámci súťažnej časti prehliadky hodnotila odborná porota v zložení Prof. Hradil (Bratislava), Pavol Tužinský (Banská Bystrica) a Štefan Sedlický (Žilina).

Hlavná časť prehliadky - súťažné vystúpenia, ktoré si pripravil každý zo zúčastnených zborov, rovnako ako ďalší program (spievanie pri sv. omšiach) sa sústredili do farského kostola v Námestove. Tu sa jednotlivé zbory v sobotu popoludní predstavi-

li 20-minútovým programom, do ktorého povinne zaradili jednu zborovú skladbu z duchovnej tvorby slovenského autora a prvýkrát aj gregoriánsky spev. Dá sa povedať, že ako komorné, tak veľké miešané zbory boli starostlivo pripravené (pravidelná účasť viacerých z nich na tomto podujatí je tiež motiváciou k ich ďalšiemu rastu). Zvlášť zaujali - v kategórii komorných zborov Spevácky zbor z rímsko-katolíckeho kostola v Krupine (dir. A. Ližbetinová) a v kategórii veľkých zborov Cantica sacra Tyrnaviae (dir. P. Reiffers). Oba zbory si z Námestova odniesli Zlaté pásmo. Strieborným pásmom ocenili porotcovia

v nižšej kategórii spevácky zbor Cor unum z Levíc, spevácky zbor Afficio Laetitia z Tvrdošína a Miešaný spevácky zbor z Krivej, vo vyššej kategórii Námestovský chrámový zbor a Chrámový zbor sv. Cyrila a Metoda zo Svitú. Bronzové pásmo získal Farský cirkevný zbor zo Žiliny.

Okrem vystúpenia na súťažnej časti festivalu koncertovali jednotlivé zbory v okolitých mestách a dedinách Oravy a v nedeľu dopoludnia spievali spoločne pri sv. omši. Zážitkom bolo počuť poľský zbor z pedagogickej školy v Bydgoszczi, ktorý upútal veľmi dobrou hlasovou kultúrou a predstavil zborové skladby a liturgické spevy z bohatej poľskej duchovnej zborovej tvorby (Chlodovski, Swider, Konczal). Ako hosť sa festivalu zúčastnil aj Ženský spevácky zbor Chorus Seraphicus z Bratislavy, jeden z víťazov minuloročnej prehliadky.

Záverom treba oceniť mimoriadne starostlivú prípravu organizátorov (Mestský kultúrny podnik, Farský úrad a mesto Námestovo) a srdečnosť, s akou prijali hostí a účastníkov festivalu. Pri takomto nasadení všetkých zúčastnených má festival v Námestove peknú perspektívu aj do ďalších rokov.

IVETA SESTRIENKOVÁ

Úspech na Sicílii

Významnú poctu zaznamenala odborná asistentka KPF sv. Ondreja, hudobná skladateľka, interpretka, organistka a dirigentka Mgr. Anna Halušková a tím zároveň aj naša fakulta v rámci hudobnej súťaže, ktorá sa konala na talianskej Sicílii v dňoch 29. 4. - 12. 5. 1998.

Anna Halušková sa zúčastnila na prestížnej hudobnej súťaži *Light the night* (Svetlo noci) s mottom: *Giovani Speranza del mondo* (Mladí nádej sveta). „Non distogliete lo sguardo, abbiate il coraggio del gesto fraterno, siate artigiani di ricolocilia-ziona.“ (Neklesajte na duchu, majte odvalu na bratské gesto, vytvárajte zmier.). To je téma na slová Jána Pavla II. adresovaná mladým celého sveta (Paríž, august 1997).

Súťaž sa uskutočnila v športovej hale v Caltanissette 3. 5. 1998, kde v rámci prehliadky vybraných skladieb Anna

Halušková sama zahrála a zaspievala svoju skladbu. Hudobníčka pre túto príležitosť skomponovala novú skladbu - *Diamo al mondo l'amore* (Dajme svetu lásku), ktorú vybrali medzi prvými zo zaslaných súťažných náhrávk. Vybraté skladby vrátane jej piesne vyjdú na samostatnom CD na Sicílii. A. Halušková ako jediná prezentovala vlastnú skladbu, ktorú sama hrala aj spievala.

Skladba mala veľký úspech a otvorila cestu A. Haluškovej k viacerým sprievodným podujatiam. Stala sa vzácnym hosťom pri stretnutí mládeže v Caltanissette s diecéznym biskupom Alfredom M. Garciom, ktoré sa konalo 2. a 3. mája. V rámci tejto akcie bolo vyhradené aj stretnutie mládeže s autorkou. Tu predniesla svedectvo o svojom náboženskom živote a zaspievala viacero skladieb, vrátane novej skladby.

A. Halušková bola hlavným hosťom aj na ďalších stretnutiach - hlavne s mladými ľuďmi v Catanii, Barrafranke, Canicatti, Montedoro, Delii, Calasibette, San Catalde. Na všetkých uvedených miestach predniesla viaceré svoje skladby, vrátane svojho Svedectva, súťažnej skladby (vrátane výkladu tejto skladby). V Canicatti okrem toho zahrála aj ďalšie svoje skladby na klavíri a na organe zahrála improvizácie a skladby J. S. Bacha.

Prítomný diecézny biskup vyjadril názor všetkých slovami: „Svojim spevom a príhovorm dôstojne vyjadrila nábožnosť slovenského národa, dôstojne reprezentovala univerzitu v Ružomberku a svojou prítomnosťou povzbudila náboženské cítenie všetkých prítomných.“

K veľkému úspechu A. Haluškovej blahoželáme, ďakujeme za príkladnú reprezentáciu fakulty, mesta Ružomberok i Slovenska a prajeme jej veľa úspechov do ďalšej práce.

RASTISLAV KENDERA

ORGANISTI – UČITELIA v centre pozornosti

Na prelome storočí boli u nás nositeľmi hudobnej vzdelanosti a tvorcami hudobnej kultúry poväčšine organisti – učitelia. Úroveň ich teoretického myslenia nebola veľmi vysoká, ba neustále sa znižovala nezáujmom o toto povolanie u mladých adeptov na učiteľských ústavoch. Situácia na poli cirkevnej hudby sa markantne zhoršila najmä po roku 1948, kedy sa učitelia museli na výzvu vtedajších školských úradov v roku 1951 postu organistu vzdať.

S následkami tohoto činu sa stretáme dodnes – organisti nepoznajú noty, o teórii liturgickej hudby nemajú poňatia, nehovoriac o hudobnom vkuse.

Po roku 1989 vyrástlo hudobných škôl s vyučovaním hry na organe so zameraním na cirkevnú hudbu ako húb po daždi. Školy na všetkých stupňoch a najmä ZUŠ sa však potýkajú s mnohými problémami počnúc neujasnenosťou obsahu učebných osnov jednotlivých predmetov, metodikou výuky ako aj uplatnením absolventov

v praxi. Týmto aktuálnym témam bol venovaný *Seminár pre učiteľov organovej hry na ZUŠ*, 16. a 17. júna t.r. na ZUŠ pri ZŠ Š. Mnoheľa v Poprade. Organizátorom podujatia bolo Združenie katolíckych škôl Slovenska, ZUŠ pri ZŠ Š. Mnoheľa v Poprade s odbornou garanciou Konzervatória v Košiciach. Seminár bol určený predovšetkým učiteľom hry na organ v ZUŠ, ale aj iným záujemcom, praktickým organistom.

Pálčivým otázkam metodiky výuky, výučby harmónie, dirigovania zboru a i. sa v prvý deň venovali profesori Konzervatória v Košiciach. Najväčší časový priestor bol vyhradený prednáške Prof. Dzemjanovej *Metodika výučby organovej hry a štatút liturgického organistu v rímsko-katolíckej Cirkvi*. Popoludní odzneli prednášky Prof. Drietomského *Dirigovanie zboru, hlasová výchova* a Prof. Podprockého *Výučba harmónie ako podklad improvizácie predohier, medzihier a dohier v nadväznosti na JKS. Analýza JKS – formová i harmonická*.

Prednáškový maratón prvého dňa zavŕšil organový koncert žiakov ZUŠ z Prievidze, Ružomberka, Prešova, Dolného Kubína, Humenného, Popradu, Vrábľov, Kežmarku, Nitry a z Konzervatória v Košiciach v konkatedrále Sedembolestnej Panny Márie v Poprade.

Na druhý deň pokračoval seminár prednáškami odborníkov z radov kňazov a hudobníkov. Z Kňazského seminára biskupa J. Vojtaššáka zo Spišskej Kapituly prišiel ThDr. A. Akimjak, ktorý hovoril o *Liturgike v kontexte výučby na ZUŠ*. Páter M. Štrbák sa venoval *gregoriánskemu chorálu* a P. Franzen *Organológii – stavbe a údržbe nástroja v kontexte výučby na ZUŠ*.

Seminár bol jedným z pozitívnych znakov, že na poli cirkevnej hudby sa v záujme zvyšovania odbornej prípravy učiteľov ZUŠ usilovne pracuje. Dúfajme, že výsledky týchto snažení sa čoskoro odzrkadlia v našich chrámoch.

JÚLIA POKLUDOVÁ

Otvárame novú rubriku. Nie je to duplicita s rubrikou „Otázky - odpovede“. Majú spoločné azda to, že obe otvárajú priestor pre kontakt - komunikáciu: prvá čitateľa s redakciou, druhá okrem toho aj čitateľov a prispievateľov navzájom.

V našej listárni uverejňujeme jeden zaujímavý list, ktorý okrem iného ukáže, akú úlohu môže zohrať časopis pri... ale to sa už dočítate v liste.

Vážené oddelenie distribúcie!

Dovoľte mi úvodom tohto listu zaželať Vám mnoho úspechov vo Vašej práci.

Rozhodol som sa Vám napísať a zároveň listom aj požiadať o zaslanie starších čísel časopisu Adoremus. Som vo výkone trestu a tuná už vyše 2 rokov doprevádzam Bohoslužby na klávesových nástrojoch v ústavnej kaplnke, kde sa aj konajú sväté omše. Spolupracujem so sr. Bernadetou Pánčiovou, ktorá mi pomáha zabezpečovať si prostriedky pre túto činnosť, mimochodom pre príklad uvediem, že každoročne zdarma dostávam directorium od Spolku svätého Vojtecha, aby som sa vedel zorientovať vo výbere piesní na sv. omše. Dostal som pár čísel Adoremusu už minulý rok, ale chýba mi ešte zopár starších, v ktorých celkove nachádzam mnoho pútavého z oblasti cir-

kevnej hudby, ako aj predohry ku niektorým piesňam z JKS. Písal som na adresu Adoremusu, ale nedostal som odtiaľ žiadnu odpoveď, teraz po dlhšom čase som sa dozvedel, že Vaše oddelenie je novým distribútorom. Tuná vo výkone trestu som spoznal dosiaľ pre mňa neznámu oblasť a to hru cirkevných piesní z JKS. Veľmi ma očarila a čoraz viac sa mi páči, preto by som chcel po skončení trestu hrať v kostole na sv. omšiach. K tomu všetkému ma priviedla sr. Bernadeta Pánčiová, za čo som jej veľmi vďačný a preto prosím Vás, ak mi môžete pomôcť a zaslať mi pár starších čísel časopisu Adoremus, budem veľmi rád.

Vyprosujem Vám požehnanie od Pána Ježiša a vopred ďakujem za kladné riešenie.

S pozdravom
Vojtech Bely

Sme spolovníkmi pre osamelých, oddych pre unavených i pokoj pre zaneprázdnených.

Sme začiatok myšlienky pre mysliacich, smer pre hľadajúcich a podpora pre veriacich.

Sme dobré ráno, pekný deň aj pokojný večer, sme priateľ, láska... a rodina.

Sme tu vždy pre Vás a aj vďaka vám.

Ďakujeme vám všetkým, ktorí podporujete projekt Rádioevanjelizácia 2000, projekt duchovnej obnovy Slovenska.

Pocta Petrovi Ebenovi

Český skladateľ Petr Eben obdržal spoločne so svojím nemeckým kolegom Bertoldom Hummelom tohtoročnú Cenu za umenie a kultúru od nemeckých katolíkov. Obaja skladatelia boli vyznamenaní Nemeckou biskupskou konferenciou a Centrálnou komisiou nemeckých katolíkov za „mimoriadny príspevok k duchovnej hudbe našej doby.“ Cenu obom skladateľom odovzdali 13. júna t. r. v rámci 93. Nemeckého katolíckeho dňa.

KATHPRESS

**Nadácia Mikuláša Schneidra-Trnavského organizuje
17. – 23. augusta v Trnave**

Letný organový kurz pre chrámových organistov

Cieľom kurzu je skvalitniť úroveň liturgickej hudby v našich chrámoch.

ÚČASTNÍCI SI MÔŽU VYBRAŤ:

- improvizácie na JKS
- liturgická hra (hra piesní JKS a spevov z liturgických spevníkov)
- štúdium organovej literatúry

PREDNÁŠKY:

harmónia (P. Hochel)

liturgika

(ThDr. Amantius Akimjak, OFS)

organológia (Mgr. P. Reiffers)

psalmódia (S. Šurin)

Bližšie informácie: Tel/fax: 0805/ 331 36

Trnavské organové dni '98

17.-23. august

Dóm sv. Mikuláša v Trnave

17. 8. pondelok

Vladimír Roubal (ČR)

20. 8. štvrtok

Jana Pastorková (soprán)

Mário Sedlár (organ)

23. 8. nedeľa

David di Fiore (USA)

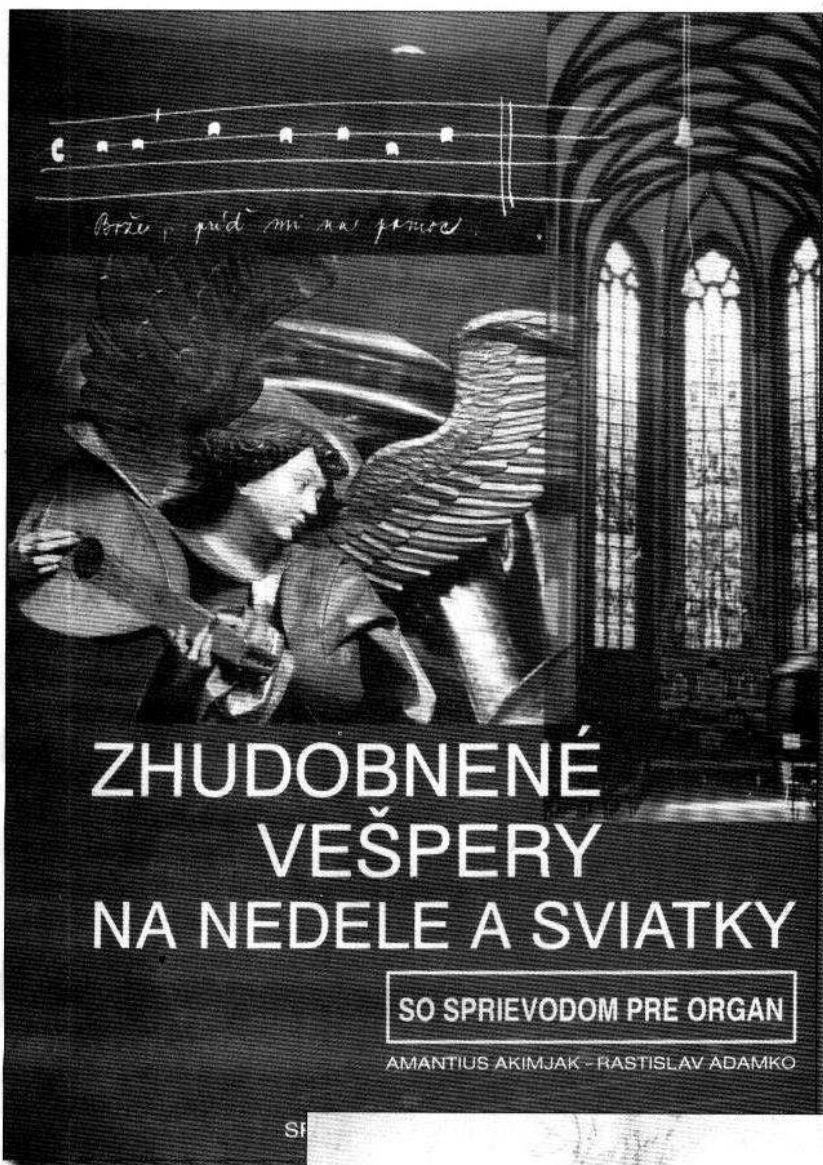
Predajňa Spolku sv. Vojtecha presťahovaná

Z dôvodu rekonštrukcie budovy na Kolárskej ulici bola predajňa Spolku sv. Vojtecha presťahovaná na Heydukovu ulicu č. 12 do budovy Charitas.

Predajňa Spolku sv. Vojtecha v Bratislave bude zásobená bohatým sortimentom kníh, časopisov, devocionálneho tovaru, paramentiky a omšových vín. (zakúpíte tu aj časopis ADORAMUS TE)

Očakávame Vašu návštevu v predajni Spolku sv. Vojtecha.

RIADITELSTVO SSV

Liturgická
komisia
odporúča

Františkánska 2
811 01 Bratislava

SI

Mirko Krajčí

OMŠA

venovaná pamiatke Sv. Gorazda

vokálna partitúra
a organ

Hf

Hudobný fond
Medená 29
811 02 Bratislava

„Nebesia rozprávajú
o sláve Boha a obloha
hlása dielo jeho rúk.“
(Ž 19, 2)